

fat. 12/11-65

Sisällys

Johdanto	s. 1
I. Etnograafiset muinaisjäännökset	s. 2
A. Eiviesineitä (nro 1-2)	s. 2
B. Kiviröykkiöhaudat (nro 3-21)	s. 3
C. Rautakautinen kalasteo? (nro 22)	s. 29
D. P y h ä r a n n a n kiinteät muinaisjäännökset inventointikertomus 1964. Knoppillisia kiviä	s. 30 s. 32
E. Rautakautisia haajalöydöksiä (nro 24-25)	s. 33
Matti Huurre.	
II. Historiallisen ajan muinaisjäännöksiä	s. 34
A. "Vihitynnaad riikki" (nro 26)	s. 34
B. Kylän palikka (nro 27)	s. 35
C. Laivakylä (nro 28)	s. 36
D. Rahalöyts	s. 36
III. Ajaltaan epäselvistä muinaisjäännöksistä	s. 37
A. Knopit (nro 29-63)	s. 37
Suolenknopit	s. 61
B. "Kivikehäät"	s. 61
C. "Kellari" (nro 64)	s. 62
D. Hauhat	s. 62
E. Epämääräinen löyts (nro 65)	s. 63
IV. Luonnosmateriaalit	s. 63
A. "Piruupellit" ja muut kiviket (nro 66-71)	s. 63
B. Hildenkirnat; muut luontaiset kalliohuopit (nro 72-75)	s. 67
C. "Kivipiirros" (nro 76)	s. 68

Sisällys

	Johdanto	s. 1
I.	Esihistorialliset muinaisjäännökset	s. 8
A.	Kiviesineitä (n:ot 1-2)	s. 8
B.	Kiviröykkiöhaudat (n:ot 3-21)	s. 9
C.	Rautakautinen kalmisto? (n:o 22)	s. 29
D.	Uhrikuopat (n:o 23)	s. 30
	Kuopallisia kiviä	s. 32
E.	Rautakautisia hajalöytöjä (n:ot 24-25)	s. 33
II.	Historiallisen ajan muinaisjäännöksiä	s. 34
A.	"Vihitynmaan rinki" (n:o 26)	s. 34
B.	Kylän paikka (n:o 27)	s. 35
C.	Laivahylky (n:o 28)	s. 36
D.	Rahalöytö	s. 36
III.	Ajaltaan epämääräisiä muinaisjäännöksiä	s. 37
A.	Kuopat (n:ot 29-63)	s. 37
	Sudenkuopat	s. 61
B.	"Kivikehät"	s. 61
C.	"Kellari" (n:o 64)	s. 62
D.	Ruuhet	s. 62
E.	Epämääräinen löytö (n:o 65)	s. 63
IV.	Luonnonmuodostumat	s. 63
A.	"Pirunpellot" ja muut kivikot (n:ot 66-71)	s. 63
B.	Hiidenkirnut; muut luontaiset kalliokuopat (n:ot 72-75)	s. 67
C.	"Kivipiirros" (n:o 76)	s. 68

V.	Tarinapaikat	s. 69
A.	Pakopaikat (n:ot 77-78)	s. 69
B.	"Impun kirkko" (n:o 79)	s. 71
C.	Aarnihaudat	s. 73
D.	Tanssi- ja juhlapaikat	s. 73
E.	Kummitukset, hiidet y.m. taruolennot	s. 74
B.	Taloudelliset kartat	75, 76
	Peruskartat	77-78
	Pitöjänkartat	79-83
	Valokuvat	84-91
	Karttaluvonnas	92
III		
A.	Kuopet (n:ot 29-33)	
B.	"Kivikivet"	
C.	"Kellari" (n:o 34)	
D.	Kuopet	
E.	Epämääräinen löytö (n:o 35)	
IV		
A.	"Pirunpeliot" ja muut kivikot (n:ot 36-41)	
B.	Hiidenkirjaint; muut lönnäiset kalliokuopet (n:ot 42-45)	
C.	"Kivipiirros" (n:o 46)	

Pyhärannan kiinteät muinaisjäännökset

Johdanto

Pyhäranta sijaitsee Turun ja Porin läänissä, Vehmaan kihlakunnassa, Pohjanlahden rannalla Uudenkaupungin ja Rauman välillä. Sen naapureina ovat: lännessä Pyhämaa, pohjoisessa Rauman mlk, koillisessa Kodisjoki, idässä Laitila ja etelässä Kalanti. Se oli alunperin Pyhämaan kappeli ja tuli 1782 emäseurakunnaksi. 1908 erotettiin Pyhämaan Luoto ja mannerpuoli toisistaan, edellinen säilytti vanhan nimen, jälkimmäinen, joka siihen asti oli ollut Rohdainen, sai silloin nimekseen Pyhäranta.

Pyhärannan pinta-ala on 138,8 km². Siihen kuuluu pitkä ja melko kapea rannikkoalue sekä pienempi sisämaan alue, joi-ta yhdistää vain kapea "kaula". Kyliä on 18. Rannikkoalueel-la ne ovat pohjoisesta etelään. (Suluissa nimimuunnoksia, joi-ta esiintyy vanhoissa muistiinpanoissa, kartoissa, paikkakunnan puheessa jne): Rihtniemi (Rihtiniemi), Kukola, Reila (vanha muoto Reitula tai Reidula), Kaunissaari, Nihtiö (vanha muoto Nihdiö, paik-kakunnalla Nihre), Santio, Hirslahti, Rohdainen 1. kirkonkylä, Kau-hianpää, Kaukka, Ylikylä, Valkama eli Val~~k~~kamaa (Schvindt: Valkeamaa) ja Radansuu. Sisämaan kylät ovat Lahdenvainio, Nuuski, Ihode (paikkakunnalla Thore), Polttila ja Varhokylä. Myös Pappila esiin-tyy kartoilla omana kylänä; virallisesti se kuuluu Ylikylään. Puhutaan myös Ropan kylästä tai Ropan kulmasta. Tämä on alue Rohdaisten ja Varhokylän välillä ja kuuluu osaksi Pyhärantaan, osaksi Laitilaan. Kolme paikkaa, jotka kuuluvat Laitilaan (n:ot 78, 79 ja 71) on Ropan alueelta otettu tähän kertomukseen.

Maasto on yleensä melko kallioista, korkeimmat huiput kohoavat lähelle 40 m korkeutta. Suurimmat järvet ovat itäosassa olevat Otajärvi Pyhärannan, Laitilan ja Kodisjoen rajalla, sekä Kaljasjärvi Kodisjoen rajalla. Muista mainittakoon vain Reilanjärvi, Enäjärvi ja Valkamaanjärvi. Otajärvestä lähtee Ihodenjoki, joka laskee Valkamaanjärven kautta mereen.

Maanteistä kulkee Rauman ja Uudenkaupungin välinen tie pitkin meren rannikkoa, Rauman-Laitilan (Turun) tie taas Ihoden kautta. Niitä yhdistää Rohdaisista (kirkonkylästä) itään lähtevä tie, joka Varhokylän laidassa yhtyy Laitilan tiehen.

Ensimmäiset tiedot Pyhärannan muinaisjäännöksistä sisältyvät K. Killisen stipendiaattikertomukseen: "Muinaisjäännöksiä Vehmaan kihlakunnassa", jonka hän laati kierrettyään kihlakuntaa Suomen Muinaismuistoyhdistyksen lähettämänä 1880. Seuraavan kerran inventoitiin Pyhärannan (ja Pyhämaan) alueita kesällä 1895, jolloin Theodor Schvindt Uno Sireliuksen kanssa tarkasti niitä. Sen jälkeen ei muinaistieteellisiä tutkimuksia täällä ole suoritettu lukuunottamatta Rihtniemen "Vihitynmaan rinkiä", jota Voionmaa kaivoi 1955.

Viime vuosisadan inventointikertomukset ovat menettäneet jo merkityksensä. Suurin vika niissä on karttojen puute ja myös sanallinen paikkojen määrittäminen on usein varsin suurpiirteistä. Kuitenkin ne olivat hyvänä lähtökohtana, kun Pyhärannan muinaisjäännösten inventointi otettiin Muinaistieteellisen toimikunnan ohjelmaan kesällä 1964. Niiden lisäksi ei Kansallismuseon arkistoissa juuri muita tietoja olekaan; vain muutamia tiedonantoja ja löytötiedot niistä harvoista esihistoriallisista

esineistä, joita Pyhärannasta on tullut museoihin. Myöskään muualta, kuten Maanmittaushallituksen kartta-arkistosta ja Paikkaniemiarkistosta, ei paljon tietoja herunut.

Paikkakuntalaiset antoivat auliisti apuaan inventoijalle. Heistä mainittakoon erikseen pitäjäneuvos Yrjö Karru ja tm Väinö Lehtonen, joka tuntee etenkin Ihoden muinaisjäännökset. Hänellä on myös monipuolinen kotiseutumuseo. Paikkakuntalaiset oppaat olivat hyvään tarpeeseen, sillä vielä tätäkään inventointia varten ei ollut käytettävissä nykyaikaisia karttoja. Vain pitäjän pohjoisosasta on olemassa peruskartat, mutta muualta oli vain vanhan sarjan pitäjänkarttoja, jotka ovat vanhentuneita ja muutenkin heikkoja. Matkat suoritin pääasiassa polkupyörällä, mutta myös linja-autoja saattoi käyttää hyväkseen. Johtaja Väinö Kallio kyyditsi joskus autollaan, samoin johtaja Armas Kallio.

Vielä kivikauden lopulla oli Pyhäranta suurimmaksi osaksi meren peittämä, vain korkeimmat kohdat muodostivat vähäistä saaristoa. Siksi on ymmärrettävää, että pitäjistä ei ole ollenkaan kivikautisia löytöjä. Ainoa varma kiviesine, joka sieltä on saatu museoon on rombinmuotoinen reikäkirves (Hämeen Museo 1188:7; ks n:o 1), jollaiset ovat olleet käytössä pronssikaudella.

Pronssikautisia muinaisjäännöksiä ovat - ainakin osaksi - kivistä kiviröykkiöhaudat, vareet eli hiidenkiukaat. Pronssikaudella vainajat poltettiin, tuhka pantiin maanpinnalle, usein korkeiden vuorten laelle, ja päälle kasattiin kivistä röykkiö muistomerkeiksi. Pyhärannan alueella niitä on - epävarmat mukaan lukien - seuraavasti: Kukola 2 (niistä epävarma 1), Rohdainen 3, Ylikylä 11(7),

Lahdenvainio 10 (4), Nuuski 2, Ihode 21 (10) eli koko pitäjässä yhteensä 49 varetta, joista 22 epävarmaa. Sisämaan kylissä (Lahdenvainio, Nuuski, Ihode) niitä on enemmän kuin rannikolla. Nähtävyyksinä ne ovat Pyhärannan muinaisjäännöksistä etusijalla. Valitettavasti niitä on täällä kuten joka paikassa muuallakin pengottu ja hajoitettu etsittäessä aarteita tai rakennustöihin kiviä tarvittaessa. Kuitenkin on vielä jäljellä komeita ryhmiä kuten Ylikylän Narvelan Väliluun kalliolla (n:o 7), Lahdenvainion Sannanvuorella (n:o 12) ja Ihoden Särkiön kalliolla (n:o 16).

Näistä kivistä löytyy melko harvoin mitään esineitä, joten niiden ajoittaminen on yleensä vaikeata. Osa niistä on - kuten sanottu - pronssikautisia, mutta osa varmasti rautakautisia. Joskus ne näet ovat sellaisilla paikoilla, jotka vielä pronssikaudella ovat olleet meren pohjaa. Pyhärannan Ihodesta kerrotaan Kuusiston luona olevasta suuresta vareesta löytyneen rautakuolaimet (ks n:o 17:1; ehkä Rauman museo 1343). Se ei kuitenkaan varmasti todista varaan iästä: ne ovat voineet joutua jälkeen päin kivien väliin. Joskus on myös todettu, että pronssikautisiin hautaröykkiöihin on haudattu uudelleen rautakaudella.

Melko usein luullaan kallioiden laella olevia jääkauden muodostamia kivikoita, ns. pirunpeltoja, esihistoriallisiksi hautaröykkiöiksi. Hautaröykkiöistä ne eroavat suuremman laajuutensa ja epä säännöllisemmän muotonsa perusteella. Tässä kertomuksessa luetaan myös ne kivikot, jotka on todettu luonnonmuodostumiksi, jotta ne eivät aiheuta enää sekaannuksia.

Varmoja rautakautisia esinelöytöjä on Pyhärannasta vain Ihodesta. Täällä on nähtävästi ollut asuinpaikka ja kalmisto

Vähä-Aunelan maalla, josta on löytynyt pari keihäänkärkeä, tuluskivi ja survinkiviä (ks n:o 22). Inventoidessa ei paikalla voinut havaita mitään, mutta löytöjen perusteella voi paikkaa pitää varmana. Muut löydöt Ihodesta ovat tuluskivi (ks n:o 24) ja rautakirves (ks n:o 25), jotka ovat hajalöytöjä, mutta osoittavat ihmisten liikkuneen täällä rautakaudella.

Ihoden rautakautiset löydöt liittyvät sen aikaiseen asutusvyöhykkeeseen, jonka keskus oli Laitilassa Valkojärven ympäristössä. Rannikkoseudut näyttävät olleen silloin miltei asumattomia, kylät muodostuivat pitkien kapeitten merenlahtien perukoille, jossa ne olivat suojassa myrskyiltä ja vihollisilta. Niinpä Laitilan ja Kalannin rautakautinen asutus oli pääasiassa nykyisen Sirppujoen ja Valkojärven vaiheilla; vielä 400-luvulla j.Kr. ulottui meren lahti Valkojärveen asti. Samoin Rauman mlk:n Vermunttilassa on rautakautisia löytöjä Kaljasjoen - myös entisen merenlahden - vaiheilta. Ihodenjoki on suurin joki Sirppujoen ja Kaljasjoen välillä ja vielä 200-luvulla j.Kr. on merenlahti ulottunut sen laaksoa pitkin Otajärveen asti (ks. Gustafsson A.A.: Maanjaot ja kylämuodostumat Varsinais-Suomessa keskiajalla. Aikauskirja "Maanmittaus" n:o 1-2. 1935, s. 82-83; karttaliite III). Kuten naapuristoon on tännekin syntynyt asutusta, joka kuitenkin näyttää jääneen vähäiseksi. Ihodenjoki on siksi pieni, ettei se tarjonnut maan kohotessa enää kulkumahdollisuuksia, jotka olivat suuremman asutuksen edellytys.

Radansuun kylän Siuttilan talon luona, lähellä Sirppujoen rantaa, on kallioon hakattuna 13 uhrikuoppaa. Venäläisen topografikartan mukaan (lehti XIII:12, mittakaava 1:42000) näyttää paikan korkeus olevan n. 2 sashenia eli 4,3 m meren pinnasta, mikä vastaa meren rantaa 1200-luvun alussa. (Gustafsson, main. teos).

Kuopat on siis hakattu aikaisintaan esihistoriallisen ja historiallisen ajan vaihteessa. Ainakin Savossa on tällaisiin kuoppiin uhrattu vielä viime vuosisadallakin.

Historiallisen ajan muinaisjäänöksiä on tähän kertomukseen otettu muutamia. Niistä mainittakoon erikseen Rihtniemen "Vihityn maan rinki" (n:o 26), joka lienee keskiaikaisen kappelin paikka. Niiden lisäksi on täällä kuten muuallakin epämääräisiä muinaisjäänöksiä, joiden iän ja merkityksen selvittämiseksi tarvittaisiin suurempia tutkimuksia; huomattava osa niistä on epäilemättä sellaisia, joiden kohdalla ei mistään tutkimuksista ole apua.

Näihin epämääräisiin muinaisjäänöksiin kuuluvat ne lukuisat kuopat, joita jo Killinen ja Schvindt ovat luetelleet hautakuoppina. Ulkonäöltään ne kyllä yleensä muistuttavat hautoja, joissa ruumisarkun lahottua maa on painunut kuopalle, ja joissakin tapauksissa ne voivat hautoja ollakin, joko esihistoriallisia tai myöhempiä (paikoin niitä sanotaan "ryssänkuopiksi" ja pidetään ison vihan aikaisina hautoina). Useimmat niistä lienevät kuitenkin muiden kuoppien ja kaivamisten jätteitä: nauriskuoppia, ehkä joskus pyydyskuoppia jne. Pyhärannasta ei ole mitään tietoa, että näistä kuopista olisi joskus jotain löytynyt.

Kesäkuun 17 p:nä 1963 annetun muinaismuistolain nojalla ovat kaikki kiinteät muinaisjäänökset rauhoitettuja. Ei edes sillä, jonka maalla tällainen muinaisjäänös on, ole oikeutta sitä penkoa tai hävittää ilman lupaa. Inventoinnin tarkoituksena on mahdollisimman tarkkaan kerätä tiedot tällaisista jäännöksistä ja saattaa lähinnä maanomistajien tietoon tällaiset paikat. Koskaan ei ole kuitenkaan mahdollista saada aivan täydellistä luetteloa

kaikista pitäjän muinaisjäänneksiin. Aina löytyy metsistä ja mäistä uusia. Sen vuoksi paikkakuntalaisten ilmoitukset löydöistä ovat Kansallismuseolle aina tervetulleita.

Helsingissä

10. 11

1965

Matti Huurre

Liitteet:

taloudelliset kartat 1131, 1132

peruskartat 113204 ja 113207

pitäjänkartat $\frac{IV:2}{25}$, $\frac{IV:3}{21}$, $\frac{III:2}{5}$, $\frac{III:3}{1}$ ja $\frac{III:3}{6}$

23 valokuvaa (filmit)

1 karttaluonnos

Lähteet:

Killinen K.: Muinaisjäänneksiä Vehmaan kihlakunnassa. SMYA VII.

Hki 1885.

Kajantola A.: Aikain takaa. (2. supistettu painos) Rauma 1954.

Tallgren A.M.: Esihistoria. Varsinais-Suomen historia I, Turku 1931.

Schvindt Th. - Sirelius U.: Kertomus Pyhämaan kiinteiden muinaisjäänneiden inventoinnista 1895. (Käsikirjoitus Muinaistieteellisen toimikunnan Esihistoriallisen osaston arkistossa).

I. Esihistorialliset muinaisjäännökset

A. Kiviesineitä

Pyhärannasta ei ole yhtään varmaa kivikautista löytöä. Kivikaudella se on ollut suureksi osaksi meren peittämä, joten ihmisillä ei ole ollut siellä mahdollisuuksia oleskella muuten kuin ehkä tilapäisillä kalastusmatkoilla. Ainoa kivikirves, joka sieltä on löytynyt, on tyyppiltään pronssikautinen.

1. Ihode

Salvi

Pitäjänpöytä $\frac{III:3}{1}$

Hämeen Museo 1188:7 Rombinmuotoinen reikäkirves

"Löytänyt Ludvig Salvi (luettelossa Salmi) Pyhärannan Ihodesta uutta peltoa tehtäessä kivisestä mäkimästä talosta 600 m N!"

Salvin talo on Rauman-Laitilan maantien itäpuolella, Ihodan kansakoulusta n. 700 m luoteeseen. Mikäli löytötiedot pitävät paikkansa on kirveen löytöpaikka maantien itäpuolella olevan pitkän pellon rinteellä. Mitään erityistä ei siellä näkynyt.

2.? Rohdaisten kansakoulu: "Pyöreä taltta"

Esihistoriallisen osaston topografisessa arkistossa on vanha tieto taltasta, jonka pitäisi olla Rohdaisten kansakoululla. Nykyinen opettaja ei sellaisesta tiennyt mitään. Sen sijaan hän kertoi joskus lähettäneensä Kansallismuseoon nähtäväksi kiven, joka kuitenkin oli ollut luonnonkivi. Todennäköisesti ei kysymys ole samasta kivistä.

B. Kiviröykkiöhaudat

KUKOLA

3. Heiko

Ilveksenkallio

1000-00-0197

mv Armas Nurmi, Ranta, Kukola

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 145

Schvindt n:o 24

Tallgren VSH. s. 175

Ilveksenkallio on Reilanjärven (Reitulanjärven) itäpuolella, n. $\frac{1}{2}$ km rannasta, Heikon talosta n. 1,3 km eteläkaakkoon, Pyhä-rannan ja Rauman rajasta vajaa 1 km länteen. Kallio on korkea ja metsää kasvava. Heikon ja Uudenkartanon raja kulkee kallion yli pohjois-eteläsuuntaisena. Kalliolla on kaksi varetta, joista toinen on epävarma.

- 1) Kallion länsiosassa, sen korkeimmalla kohdalla, tilanrajasta n. 35 m länteen on hajoitettu vare. Killisen aikana se on ollut vielä kunnossa: "kaunis hiittenvare, 9 kyynärää läpimitaten, 5 jalkaa korkea". Sen sijaan Schvindtin käydessä sen korkeus oli enää 0,6 m ja keskustassa oli 3,4 m laajuudelta paljas kallio näkyvissä. Alkuperäiseksi halkaisijaksi Schvindt arvioi 5,4 m. Ilmeisesti varetta on vielä myöhemminkin pengottu. Sen nykyinen koko on $7 \times 6 \times \frac{1}{2}$ m, keskellä on laaja kivetön ala, jota on pidetty nuotiopaikkana. Keskellä kasvaa pieni kuusi, reunoilla pari mäntyä ja koivua.

Vareen lähellä on vähäisiä kivrakennelmia, mm kivikehä, jotka kai ovat myöhäistä tekoa ja tehdyt vareen kivistä.

- 2) Edellisestä n. 80 m pohjoiseen, sitä matalemmalla, on kallion luoteislaidalla pieni matala kiveys, alaltaan 2 x 3 m. Siinä on vain yksi kivikerros. Sen itäosaa on pengottu ja kivet asetettu siinä kehäksi. Mahdollisesti kysymyksessä on hauta.

ROHDAINEN

4. Tättilä

(Mervalan vainio)

mv Heikki Tättilä Pyhäranta

Pitäjänskartta III:3

Schvindt n:o 15

Tallgren VSH s. 175

Valokuvat 1 ja 2

Kallio, jolla vareet ovat, on n. 2 km Pyhärannan kirkolta eli Rohdaisista itään, Varhokylän kautta Laitilan-Rauman maantiele vievän tien varressa. Kuuselan talon kohdalla on tien pohjois- ja luoteispuolella laajahko epätasainen kallioalue, jonka rinteet kasvavat tiheää metsää ja päällä on matalaa männikköä. Kalliolla on kolme varetta, joista Schvindt mainitsee kaksi.

- 1) Vare on n. 90 m Kuuselan tiehaarasta pohjoiskoilliseen, kallion itäosassa. Se on pahasti hajallaan, halkaisija on n. 7 m ja korkeus n. 1 m. Keskellä on ilmeisesti arkun jäännös, sisämitat n. 1,2 x 0,6 m, suunta luoteis-

kaakkoinen. Vareen itälaidassa kasvaa mänty, länsilaidassa on matala kivistä ladottu uloke, koko n. $2 \times 1 \frac{1}{2}$ m, joka ehkä on myöhäistä tekoa. (Valokuva 1; Schvindtin "isompi vare").

2) Edellisestä n. 6 m itään on pienen pohjoiseen, itään ja etelään jyrkän kallionnyppylän länsireunalla vähäinen kivikasa. Nyppylän päällä on ollut ilmeisesti vare (vrt. Schvindt: Isomman vareen itäpuolella kallion kielekkeellä, n. 5,5 m siitä on pienempi noin 4,5 m läpimit. ja 0,6 m korkea), joka kuitenkin on täysin hajoitettu. Kallion päällä on enää hiukan mustaa multaa sen paikkaa merkitsemässä. Joka puolella rinteessä tai jyrkänteen juurella on irtokiviä, eniten länsipuolella.

3) Vareesta 1 n. 100 m luoteeseen on kallioalueen korkeimmalla seudulla vare. Sen halkaisija on n. 5 m ja korkeus n. 70 m. Keskellä on pohjaan asti ulottuva kuoppa, jonka läpimitta on n. 2 m. (Valok. 2).

KAUHIANPÄÄ

5. Karhi

"Raumetsä" (Rantmetsä?)

mv Jorma Vainio Pyhäranta

1 Pitäjänkartta III:2
5

Schvindt n:o 14

Tallgren VSH s. 175

Schvindt: Karhin talon maalla Raumetsässä on tavallista pie-

nemmistä kivistä ladottu vare, joka on 3,3 m läpimit. ja 0,6 m korkea, pengottu. Samassa metsässä on eräs kivilatomus, neliskulmainen, 3,5 m koillisesta lounaaseen ja 3 m luoteesta kaakkoon. Latomuksen keskus, joka on kivetön ja neliön muotoinen on maapintaa alempana. Semmoisena muistuttaa se kivijalkaa, mutta mitään rakennusta ei paikalla muisteta olleen.

Raumetsä on tuntematon nimi. Isäntä arveli sen kenties tarkoittavan Rantmetsää, joka on Rohdaisista tulevan maantien ja meren välillä Karhin talosta n. 1 $\frac{1}{2}$ km pohjoisluoteeseen. Kuitenkaan hän ei siellä enempää kuin muuallakaan tiennyt mitään kivilatomuksia paitsi tilojen rajoilla olevia kivrivejä. Alue on kallioista metsämaata, joka nousee merestä suhteellisen korkealle, mutta tuskin riittävästi, jotta siellä voisi olla ainakaan pronssikautisia hautoja.

YLIKYLÄ

6. Pappila

Jyrkän kalliot

Pyhärannan seurakunta

Pitäjänpöytä III:3
1

Opas Aimo Jalonen

Pyhärannan vanha pappila on Rohdaisista Uuteenkaupunkiin tulevan tien varressa n. 3 $\frac{1}{2}$ km kirkosta eteläkaakkoon. Pitäjänkartalla pappilan alue on merkitty omaksi kyläksi.

Pappilan metsäpalstalla, siitä n. 2 km koilliseen ja kirkosta n. 4 km kaakkoon ovat Jyrkän kalliot. Niiden pohjoispuolella on kapea Jyrkän pelto kalliojyrkänteiden välissä. Kallioilla pel-

lon etelä- ja itäpuolella on kivistä kasattuja vallinpätkiä, jotka kenties ovat esihistoriallisia (vrt n:o 7), mutta voivat olla myös jääkauden muodostumia.

1) Pellon eteläpuolella, kallion itärinteessä on kivivalli, pituus 20 m; leveys 4 m ja korkeus n. $\frac{1}{2}$ m, suunta pohjoisluoteesta eteläkaakkoon. Se on tehty tavallisista "varekivistä".

2) Edellisestä n. 8 m eteläkaakkoon on toinen valli, suunta pohjoiskoillisesta etelälounaaseen, muuten samanlainen, mutta pituus 11 m.

Näiden lähellä on jääkauden tekemää pirunpeltoa.

3) Edellisistä n. $\frac{1}{2}$ km koilliseen, Ahtiaisen talosta n. $\frac{1}{2}$ km etelälounaaseen on vallinpätkä, koko $20 \times 3 \times \frac{1}{2}$ m ja suunta lännestä itään. Sen itäpäässä on iso kivi, jonka luo on kaivettu suuri kuoppa. Kuopassa näkyi hiukan hiiltä. Muitakin kaivamisen jälkiä vallissa on, mm länsipäässä melko syvä kuoppa.

7. Narvela

Väliluun kallio (tai Väliluun kallio)

10000000192

mv Paavo Narvela Pyhäranta Ylikylä

Pitäjäkartta III:3
1

Killinen s. 145

Schvindt n:o 13

Tallgren VSH s. 175

Valokuvat 3-6

Opas Paavo Narvela

Killinen mainitsee yhden hiitten varen Narvelan Väliluun

kalliolla Schvindt puolestaan kuvailee siellä kolmea varetta ja kolmea "kivijataa".

Väliluon kallio (Narvelan isäntä muisteli isänsä puhuneen Väliluon kalliosta (Väliluodon? M.H), joskin Väliluon on ollut yleisempi muoto) on Narvelan talosta n. 1 $\frac{1}{2}$ km itäkoilliseen oleva matalahko mäntymetsää kasvava kallio, jonka eteläpuolelta menee ajotie Narvelan pellolle. Täällä on kolme (neljä?) varetta sekä kolme kivivallia.

- 1) Suurin vareista (Schvindt n:o 1) on n. 70 m ajotiestä pohjoiseen. Sen pohja-ala on 11 x 12 m ja korkeus n. 2,7 m. Keskellä on matala kaivanto. (Valokuvat 3, 4 ja 5).
- 2) Edellisestä n. 2 m pohjoisluoteeseen on matala vare, halkaisija n. 4 m, korkeus $\frac{1}{2}$ m. Sitä on keskeltä vähän pengottu (Schvindt n:o 6).
- 3) Isosta vareesta n. 4 m pohjoiskoilliseen vare, halkaisija 8 m, korkeus n. 1 m. Keskellä laaja matala kuoppa. Schvindtin aikana (n:o 2) oli vareen korkeus toista metriä ja halkaisija n. 5 $\frac{1}{2}$ m, joten sitä on nähtävästi sen jälkeen hajoitettu (valok. 3).
- 4) Isosta vareesta 5 m etelään on suuren maakiven pohjoispuolella matala epäselvä kivikehä. Ympäristö on yleensäkin kivikkoista.
- 5) Vareesta 3 n. 3 m pohjoiseen on kivivallin itäpää. Vallin suunta on idästä länteen ja pituus n. 20 m. Itäpäässä on iso kivi, jonka luona on matala kuoppa. Täällä vallin leveys on n. 5 m ja korkeus n. 1 $\frac{1}{2}$ m. Vallin länsipäässä on syvä pohjaan asti ulottuva kuop-

pa. Siellä leveys on n. $6\frac{1}{2}$ m ja korkeus $1\frac{1}{2}$ m. Keskel-
tä valli on matalampi ja kapeampi, leveys n. 4 m, kor-
keus 1 m. Sen keskivaiheilla on kuoppa. Rakennelma vai-
kuttaa hiukan siltä kuin kaksi varetta olisi yhdistetty
vallilla. (Valok. 3 ja 6; Schvindt n:o 3).

6) Edellisen länsipäästä n. 10 m länteen on vallin pätkä,
suunta länsilounas-itäkoillinen, pituus n. 8 m, leveys 3 m
ja korkeus $\frac{1}{2}$ m. Se on varsin pengottu ja hajanainen.
(Schvindt n:o 4).

7) Isosta vareesta n. 30 m länsilounaaseen on kallioharjan-
teella kivivalli, suunta lounais-koillinen, pituus n. 20 m.
Sen pengottu koillispää on 4 m leveä ja $\frac{1}{2}$ m korkea,
siinä näkyy kehäkiveyksen tapaista. Lounaispään leveys on
3 m ja myös sitä on pengottu. Keskiosan leveys on 2-3 m
ja siinä on penkomisen jälkiä. Myös tässä vaikuttaa sil-
tä kuin kaksi varetta olisi yhdistetty vallilla.

8. Eilu

Neittenkallio 1000 00 0193

mv Vihtori Vilo Pyhäranta Eilu

Pitäjänskartta III:3

1

Killinen s. 152

Opas Paavo Narvela

Neittenkallio on Narvelan talosta vajaa 1 km itäkaakkoon,
Ylikylästä Laitilan Seppälään vievä metsätie kulkee sen yli. Tien
koillispuolella kallion korkeimmalla kohdalla (taloudellinen kartta
1131: korkeus 37 m) on hajoitetun varen jäännökset. Sen nykyinen
ala on 8 x 6 m, sen keskellä on iso mänty, jossa on kolmiomit-

tausmerkki.

Kallionhuipun rinteet ovat jyrkät muualle paitsi kaakkoon. Lounaassa on seinämä aivan pystysuora.

Killinen kertoo, että "Neitseen kalliolla" on asunut jättiläisneito. "Hänellä oli tapana huvikseen "munkkia" lyödä ja hänen leikkikalunsa, useita parin kyynärän korkuisia kiviä ja yksi suurempi kivi säilytetään vielä muistona imbestä". ("Leikkikalut" eivät tarkoita varetta, jonka kivet ovat tavallisen kokoisia).

Narvelan isäntä kertoi paikasta toisen tarinan. Sen mukaan on kalliolle haudattu "juuttien aikaan" joku päällikön tytär. Tämä oli kuollut ehkä silloin, kun juutit olivat tehneet ryöstöretken Laitilan puolelle. Lukujärven rannassa (n. 3 km Neittenkalliosta kaakkoon) syntyi taistelu. Juutit olivat hävinneet ja heitä oli otettu vangiksi Pakokallion luolista.

LAHDENVAINIO

9. Ala-Laurila

Pastinkallio 1000 00 0208

mv Viljam Laurila Vermuntila Lahdenvainio

Pitäjänkartta $\frac{IV:3}{21}$

Schvindt n:o 30

Tallgren s. 175

Valokuva 7

Schvindt kertoo kuulleensa, että Ala-Laurilan Pastinkalliolla, kylästä n. 2 km päässä on vare, halkaisija n. 8 m ja korkeus $1 \frac{1}{2}$ m,

mutta sitä hän ei ehtinyt käydä katsomassa.

Pastin alue on Sannajärven koillispuolella Kajantolan talon luoteispuolella, Rauman mlk:n ja Kodisjoen välille jäävässä Pyhärannan kulmauksessa. Kallio, jolla vareet ovat, on Parussuon kaakkoispuolella lähellä Kajantolan rajaa. Kajantolan puolella, kalliosta kaakkoon on peltoa, Forsinniittu.

- 1) Kallion kaakkoislaidalla, rajasta n. 80 m luoteeseen on vare. Sen luota näkyy kaakossa Kajantolan lato. Vare ei ole kallion korkeimmalla kohdalla. Varaan halkaisija on 8 m, se on matalahko ja keskellä on kuoppa. (Valokuva 7).
- 2) Kalliosta jatkuu itäkaakkoon harjanne. Tämän päällä, vareesta n. 100 m itään, Kajantolan rajasta 4 m on matala epämääräinen kivikasa, kooltaan 3 x 4 m. Se on tehty etupäässä punaisista hiekkakivilaatoista ja keskellä on pieni kuoppa. Kasan toisessa laidassa on iso kanto, toisessa laidassa kasvaa pieni kuusi.
Kysymyksessä voi olla hauta.

Muitakin epämääräisempiä kivikasoja on kallion ja raja-aidan välillä.

10. Kajantola

Forsinniitun mäki

mv Eero Kajantola Vermuntila Lahdenvainio

Pitäjäkartta $\frac{IV:3}{21}$

Opas Eero Kajantola

Edellä mainittu Pastinkalliosta jatkuva harjanne ulottuu myös Kajantolan puolelle peltojen väliin pistävänä sekametsää kasvavana niemekkeenä. Täällä on pari kivikasaa, jotka voivat olla hautoja.

- 1) Varaan 9:2 kohdalla, tilojen rajasta n. 15 m kaakkoon on harjanteen koillislaidalla maatonut kivikasa, jonka päällä kasvaa pientä koivikkoa. Sen halkaisija on n. 4 m.
- 2) Edellisestä n. 20 m etelään, harjanteen lounaisreunalla on suuren kiven pohjoispuolella samoin maatonut kivikasa. Sen halkaisija on n. 3 m ja keskellä on iso laho männyn kanto. Mäki on yleensä melko kivikkoinen.

11. Kajantola

mv Eero Kajantola

Pitäjäkartta $\frac{IV:3}{21}$

Opas Eero Kajantola

Edellisestä paikasta n. 150 m itään, pellon koillisreunassa on pieni korkeahko kallio. Sen koillispuolella on metsäinen notko, jonka koillispuolella nousee kalliomaasto. Pohjois- ja koillispuolella on metsässä vanhoja oja.

Pienen kallion takana kumpareella on maatonut kivikasa, joka voi olla hauta. Se on heinän peittävä ja keskellä on kuoppa.

12. Ala-Laurila

Sannanvuori

mv Viljam Laurila

Pitäjäkartta $\frac{IV:3}{21}$

Killinen s. 145-146

Schvindt n:o 30

Tallgren s. 175

Valokuvat 8 ja 9

Schvindt mainitsee Sannanvuorella neljä varetta sekä ison kivikon, "Sannavuoren matalan varaan".

Paikka on Rauman mlk:n ja Kodisjoen välille pistävässä Pyhärannan kulmauksessa, pienen Sannajärven eteläpuolella oleva vuori. Lahdenvainiosta Kajantolan taloon tuleva tie kulkee sen itäpäästä. Vuoren itäosa kuuluu Yli-Laurilaan, länsiosa Ala-Laurilaan. Ali-Laurilan puolella kallion länsiosassa on 5(?) hajanaista varetta. Niiden luota näkyy Rauman vesitorni ja tehtaan piippuja.

- 1) Tilojen raja-aidasta n. 2 m luoteeseen, Kajantolan tieltä n. 360 m länteen on vareista suurin. Se on sangen hajallaan. Sen nykyinen halkaisija on n. 12 m ja korkeus lähes 2 m. Keskelle on kaivettu kolme kuopannetta. Niistä keskimmaisessä näkyy paasiarkku, jossa on yksi katelaatta vielä paikallaan. (Valokuva 8). Arkun koko on n. 2 x 1 x 0.6 m, ja suunta itä-länsi. Schvindt kertoo siinä aikoinaan olleen hiiltä ja tuhkaa. Arkun länsipuolella olevassa kuopassa näkyy suuria paasia. (Schvindt: vare 2).
- 2) Edellisestä n. 40 m luoteeseen on halkaisijaltaan n. 8 m oleva vare. Se on varsin hajallaan, keskellä on kuoppa. Sen itälaidassa olevassa männyssä on kolmio~~m~~mittausmerkki. (Schvindt vare 3).
- 3) Edellisestä n. 30 m etelälounaaseen on hajanainen vare. Sen halkaisija on n. 7 m, keskellä on iso kuoppa. Vareen länsireuna on ladottu laattakivistä (valokuva 9), joita näkyy muuallakin vareessa (Schvindt: vare 4).
- 4) Vareen 2 pohjoispuolella, aivan siinä kiinni (ilmeisesti vareiden hajoittamisen ansiosta) on hajanainen vare, halkaisija n. 5 m. Keskellä on kuoppa, lounaislaidassa kasvaa mänty. (Schvindt: vare 1)
- 5) Edellisen itäpuolella, aivan siinä kiinni on kivikasa,

halkaisija n. 3 m. Sen keskellä on suurehko mänty, jonka juurel-
le on ladottu kiviä kiipeämisportaaksi. Mahdollisesti ei ole hau-
ta, kivet voivat olla peräisin vieressä olevista vareista.

Schvindtin mukaan "Sannanvuoren matala vare" on länteen
pään vareista. Sillä suunnalla ei kyllä mitään näy, mutta va-
reiden itäpuolella, niiden ja Kajantolan tien välillä, Yli-Lau-
rilan puolella on jääkauden muodostama pirunpelto. Se on metsäi-
sellä harjanteella, tiestä n. 140 m. Sen laajuus on n. 40 x 80 m
ja suunta itä-länsi. Todennäköisesti Schvindt tarkoittaa sitä.

Kuten usein muuallakin pirunpeltoihin on täälläkin kaivel-
tu kuoppia. N. 50 m sen länsireunasta on etelälaidalla raivattu
pyöreähkö, 5 x 4 m alue kivettömäksi ja siitä etelään päin n.
2 m pitkä ja yhtä leveä "käytävä". Siitä lounaaseen on puiden
alla kivikasa, joka ehkä on tästä raivatuista kivistä. Kaivanto
ei näytä tavalliselta aarten etsijäin kuopalta. Se muistuttaa Ka-
lannin Elkkyisten Marippanvuorella olevaa "Hiitten piikain huonetta",
joka on samanlainen pirunpeltoon raivattu alue joskin isompi ja
ilman "käytävää". Näiden kuoppien ikää ja merkitystä ei voi tie-
tää.

Killinen mainitsee, että "Laurin talon" maalla on ollut 6
kyynärää läpimitaten oleva vare, joka on perin pohjin hävitetty.
Tieto ei sovi Sannanvuoren vareisiin.

7 NUUSKI

13. Seikkula

Korkea-aron kallio

mv Paavo Käräjämäki Thode Nuuski

1000 00 0507

Pitäjäkartta $\frac{IV:3}{21}$

Killinen s. 120

Schvindt n:o 29

Valokuva 10

Schvindt: Nuuskin kylän Iisakin talon maalla Korkea-aron kalliolla, Lahdenvainion ja Kodisjoen välisen tien varrella, noin 15 m tiestä, Nuuskin talojen raja-aidan ja tämän tien kulmikeessa, on soikea hiitten varee, noin 9 m pitkä lännestä itään ja 6 m leveä ja 1,2 m korkea, kuopallaan pitkin pituuttaan.

Paikka on Nuuskin kylän Kaitilan (ent. Iisakin) talosta n. 1,2 km pohjoiseen, Lahdenvainiosta Kodisjoelle vievän vanhan tien varressa, sen NW-puolella, Kaljasjärven eteläisimmän lahden pohjukasta n. 400 m eteläkaakkoon. Se kuuluu nykyisin Seikkulan talolle. Alue on harvahkoa mäntymetsää kasvavaa harjua, joka viettää luoteeseen Kaljasjärveen päin sekä kaakkoon, missä on jonkin matkan päässä peltoaukio. Harjun laki on tasainen ja sielä on kaksi varetta.

- 1) Schvindtin mainitsemaa varetta on ehkä hiukan lisää hajoitettu. Sen nykyinen koko on 12 x 7 x 1 m ja suunta lounaiskoillinen. Keskellä on laaja kuoppa. (Valokuva 10).
- 2) Edellisestä n. 20 m lounaaseen on pyöreä vare, halkaisija 6 m, keskeltä pengottu. Laidoilla kivet ovat isompia kuin keskellä.

IHODE

14. Rauman mlk:n raja

Pitäjäkartta $\frac{IV:3}{21}$

Schvindt n:o 28

Schvindt mainitsee, että "Ihodeen kylän ja Rauman maaseurakunnan rajalla maantien oikeassa laidassa on jäännöksiä rauniosta, joka mahdollisesti on muinaisjäännös".

Nyt ei löytynyt mitään raunion jäännöksiä eikä sellaisista tiedetty mitään.

15. Koulun metsä

Ihoden kansakoulu

Pitäjäkartta IV:3
21

Opas: Väinö Lehtonen, Ihode

Ihoden kansakoulun maihin kuuluvassa metsässä, koulusta n. 1,6 km koilliseen on Vehkajärven ja Kylmijärven välillä kivi-röykkiö, joka mahdollisesti on hauta. Se on Suomelan talosta n. $\frac{1}{2}$ km länsiluoteeseen peltoaukiosta n. 100 m länteen olevalla pienellä kalliolla havumetsän keskellä. Se on kallion länsilaidalla, koko on 4 x 8 m ja suunta pohjoisesta etelään, melko matala, eteläpää korkein. Sen päällä on kasvanut kuusia, kes-kiosaa on pengottu ja ympärillä on kiviä hajallaan.

Varmana hautana ei tätä voi pitää.

16. Vuoristo

Särkiön kallio 1. Särkmäen kallio

mv Erkki Jalonen Ihode

Pitäjäkartta III:3
1

Killinen s. 145

Schvindt n:o 27

Valokuvat 11-14

Opas Väinö Lehtonen

Killinen mainitsee Ihoden kylän Anttilan talon Särk'mäen kalliolla "2 vähänlängtäistä varetta eli hiittenkiuvasta". Schvindt puolestaan on havainnut Ison Annilan Särkmäen kalliolla kolme varetta.

Särkmäen kallio eli Särkiön kallio, nykyisin Vuoriston talon maata on Ihoden kylästä koilliseen. Otajärvestä lähtevä Ihodenjoki kiertää sen itä-, pohjois- ja länsipuolitse. Lahasjärvi, jonka Schvindt mainitsee, on kuivattu. Vuoriston talo on kallion pohjoispuolella, sen ja joen välissä.

Kallio on melko korkea ja jyrkkärintainen, sen laki on tasainen ja kasvaa harvakseen puita. (Vrt kuva 11). Sitä lienee pidetty tanssipaikkana.

Kalliolla on kolme varetta ja muutakin kivikkoa.

- 1) Pohjoisin vareista on talosta n. 100 m etelään. Sen ympärillä kasvaa pieniä mäntyjä y.m. Keskellä on laaja kuoppa, jossa kasvaa pikkupihlajia. Muutenkin varetta on hajoitettu. Sen halkaisija on n. 10 m ja korkeus 1 m. (Valokuvat 11 ja 13).
- 2) Edellisestä n. 35 m etelään on suurempi vare, halkaisija n. 15 m ja korkeus n. 2 m. Keskellä on kraaterimainen suuri kuoppa. (Valokuvat 11 ja 14).
- 3) Edellisestä n. 12 m etelään on 13 m läpimittainen vare, korkeus n. 1 $\frac{1}{2}$ m. Sen keskellä on syvä, mutta ei laaja kuoppa. (Valokuvat 11 ja 12). Tämän varaan lähellä on siitä otetuista(?) kivistä ladottu myöhäinen kehä.

Varaan länsipuolella on kalliojyrkäne.

17. Kuusisto (ent. Paksu)

mv Hugo Rosvall Ihode

1001 88 8196

Pitäjäkartta IV:3
21

Killinen s. 145

Schvindt n:o 27

Valokuva 15

Löytö? Rauman museo 1343. Kuolaimet

Valokuva 15

Opas Väinö Lehtonen

Killinen ilmoittaa, että "Uuden talon Paksunniityn mäessä" on vare. Schvindt taas mainitsee kaksi miltei toisissaan kiinni olevaa varetta "Uuden talon Paksunniitun maalla, Paksun torpasta noin 200 m lounaaseen (hiukan etelään)".

Entinen Paksun torppa, nykyisin Kuusiston talo, on Ihoden kansakoulusta n. 3,7 km länsiluoteeseen, Saaristolantalon talosta vajaat 2 km pohjoisluoteeseen, n. 350 m Rauman mlk:n (Vermuntilan) rajasta. Talosta n. 200 m luoteeseen on kallio, jolla on vareita (Schvindtillä ilmansuunta virheellinen).

1) Kuusiston suulista n. 30 m luoteeseen on kalliolla suuri vare, halkaisija n. 13 m ja korkeus yli 2 m (Schvindt: halkaisija 10 m, korkeus lähes 3 m). Sen keskellä on laaja lähes kraaterimainen kuoppa, jossa kasvaa pari nuorta haapaa. (Valokuva 15). Väinö Lehtosen tietämän mukaan oli Paksun aikaisempi isäntä löytänyt varetta penkoessaan kuolaimet. Rauman museossa on kuolaimet, jotka on saatu Ihodesta. Ehkä kysymyksessä on juuri täältä löydetty.

2) Edellisen kaakkoisreunassa kiinni on selvästi erillinen vare, joka on pahasti hajallaan. Sen kaakkoispuolelta on ilmeisesti miltei kaikki kivet ajettu pois. Näkyvissä on hiukan kehäkiveystä. Varaan koko on Schvindtin aikana ol-

- lut: halkaisija n. 7 m ja korkeus n. $1\frac{1}{2}$ m.
- 3) Suuren vareen luoteispuolella, n. 3 m siitä, on hajanainen vare, halkaisija n. 5 m. Ympärillä on paljon irtokiviä.
 - 4) Vareiden 1 ja 3 länsipuolella, niistä n. 5 m, on kallion reunaa pitkin matala ladotulta vaikuttava kivivalli, suunta luoteesta kaakkoon. Sen pituus on n. 15 m, paikoin se on epäselvä.
 - 5) Suuresta vareesta n. 25 m luoteeseen on kallion luoteislaidalla, alemmalla tasolla kuusien alla pieni sammaltunut kivikasa, halkaisija n. 2 m(?). Se voi olla hauta.
 - 6) Edellisestä n. 4 m itäkaakkoon on säännöllinen maakumpare, koko $3 \times 1\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ m ja suunta pohjois-etelä. Sen vieressä näkyy hiukan kuopannetta.
 - 7) Isosta vareesta n. 10 m kaakkoon on kallion jatkeena olevalla kivikkoisella mäellä matala epäselvä kiveys, halkaisija n. 3 m.

18. Majataustan haka

Tyynelä

1000 00 0198

mv Koivisto Ihode

Pitäjäkartta III:3
1

Killinen s. 145

Schvindt n:o 27

Opas: Väinö Lehtonen

Sekä Killinen että Schvindt tuntevat vareen Lotilan Majataustan haassa. Paikka, joka nyt kuuluu Tyynelän maihin, on Ihoden kansakoulusta n. 2,2 km länsiluoteeseen, Saaristolän talosta n. 800 m pohjoiskoilliseen. Täällä on Majataustan peltoalueen länsipuolella matala harjanne, josta metsä on kaadettu miltei kokonaan.

Pellon reunassa olevasta Tyynelän ladosta n. 100 m lounaaseen on lähellä harjanteen koillispäätä vare. Se on matala ja sammaleinen, halkaisijaltaan n. 6 m. Sitä on joskus "kääntäty", keskellä on matala kuoppa, jossa on pari lahoa kantoa.

Lähellä latoa on kivikkoinen kumpare, jonka kiveys on kai luontaista. N. 8 m ladosta etelään on matala kuoppa, koko n. 3 x 1 m ja suunta koillis-lounainen.

19. Lepparo

1000 00 0205 Vrt myr
1000 00 5074
mv Niilo Konsi, Varhokylä

Pitäjänskartta $\frac{III:3}{1}$

Opas: Väinö Lehtonen

Lepparon pieni peltoalue on Thoden kansakoulusta n. 1,6 km länsiluoteeseen, Saaristolaan vievän tien varrella olevasta Hatunpään talosta n. 300 m pohjoiseen. Pellon lounaislaidalla olevasta ladosta 50 m luoteeseen on metsässä maapohjalla 5 kiviröykkiötä, jotka kenties ovat hautoja.

- 1) Pellon reunasta n. 5 m lounaaseen on pieni matala sammaltunut kivikko, koko n. 3 x 2 $\frac{1}{2}$ m. Iso männynkanto on sen koillispäässä, itäpuolella iso kivi.
- 2) Edellisestä 3 m etelälounaaseen on sammaleinen raunio, koko 3 x 5 m.
- 3) Edellisestä 6 m länteen sammaleinen kivikasa, keskellä kuoppa. Halkaisija 3 m.
- 4) Edellisestä 3 m luoteeseen. 5 x 3 x $\frac{1}{2}$ m. Pohjoispäässä iso kivi.
- 5) Edellisestä n. 2 m pohjoiseen, kivikko kahden ison kiven välissä. V. Lehtonen kaivellut sitä aikoinaan, kuopassa näkyy hiiliä.

20. Kaurila II 1000 00 0502
liikemies Arvo Junnila Rauma Eteläpitkäk. 5
Pitäjäkartta III:3
1
? Schvindt n:o 27-28
Opas Väinö Lehtonen

Rauma-Turun maantieltä Saaristolaa taloon vievän tien eteläpuolella, Ihoden kansakoulusta n. 1,8 km länteen, Anniston talosta 120 m ja suulista 50 m lounaaseen on mäenharjanne, jonka kaakkoispuolelta menee peltotie Tiensuun kurkun pellolle. Teiden välissä, harjanteen itäpäässä on kaksi vareta.

1) Pohjoisempi vare on Saaristolaa tiestä n. 10 m etelään.

Se on suureksi osaksi purettu, mutta pohjakiveys on selvä. Reunoilla näkyy kehäkiviä. Pohjan halkaisija on n. 12 m.

2) Edellisestä vareesta 8 m kaakkoon on samoin suureksi osaksi purettu vare, halkaisija n. 8 m. Sen keskellä on kuoppa, jossa on muutama vanha kanto ja pienehkö koivu.

Pohjoisemman varen luoteispuolella on mäessä kolme pitkulaisista kuoppaa, kooltaan n. $3 \times 1 \frac{1}{2} \times 1 \frac{1}{2}$ m.

Schvindt: "Kaurilan talon haassa, tiensuun kurkun reunassa haan puolella mäellä on kaksi rauniota, toinen luoteisempi ylempänä ja toinen kaakkoisempi alempana. Edellinen on 7 m läpimit., 1,1 m korkea. Jälkimäinen, jolla on kaunis jalakehä on 9,5 m läpimit. ja 0,9 m korkea. Jälkimäisen keskellä, joka on tyhjäksi perattu, kasvaa koivuja. Edellinen on myös paljon hajoitettu ja kiviä ympäri levitetty. Raunioiden väli on 12,5 m".

Yllä lainattu Schvindtin tieto sopii parhaiten tässä puheena oleviin vareisiin. Kuitenkin niiden ei voi sanoa olevan

"Tiensuun kurkun reunassa". Tämänniminen kapea peltoalue on vareista n. 200 m etelään metsärinteen juurella. Sen sijaan itse vareiden kuvaukset sopivat jokseenkin hyvin kun otetaan huomioon, että ne ovat enää pelkät pohjat.

21. Kaurila

Simpunsaari

1000 00 0501
liikemies Arvo Junnila Rauma

Pitäjänpöytä III:3
1

Schvindt n:o 28

Opas Väinö Lehtonen

Schvindt: "Simpunsaaren nokka nimisellä mäellä on lehkä osaksi hävitetty 0,5 m korkea raunio, joka on läpimit. lounaisesta koilliseen 7 m ja luoteisesta kaakkoon 5,5 m. Siitä 9 m pohjoiskoilliseen on 2 pientä rauniota peräkkäin kiinni toisissaan, ensimmäinen 3,5 m läpimit. ja 0,9 m korkea, toinen 3,5 m pitkä, 2,7 m leveä ja 0,4 m korkea".

Simpunsaari on pellon keskellä oleva korkeahko metsämäki, Ihoden kansakoulusta n. 1,7 km länsilounaaseen ja Anniston talosta n. 300 m etelään. Sen luoteispuolella on kapea Tiensuun kurkun pelto. Mäen luoteispäässä on vareita, joiden yhdistäminen Schvindtin mainitsemiin on hankalaa.

1) N. 50 m itään Tiensuun kurkun pellon reunasta matalalla aukealla mäellä on epäselvä kiveys heinikon peitossa, ala n. 2 x 5 m.

2) Edellisestä n. 20 m etelään on mäen laidassa melko alavalla paikalla horsman ja heinien peittämä vare, halkaisija n. 7 m. Sen eteläosassa matala kuoppa.

- 3) Edellisestä n. 6 m luoteeseen on heinikossa pieni kiveys, halkaisija n. 2 m.
- 4) Vareesta 2 n. 40 m kaakkoon, pienen notkon toisella puolella kuusikossa olevalla kumpareella pengottu vare, halkaisija n. 7 m. Sen päällä on pieni kuusi ja katajanrisuja. Pellon reuna on tästä n. 10 m lounaaseen.
- 5) Edellisestä 4 m itään on sammaleinen pengottu vare, jonka halkaisija on n. 7 m. Sen keskellä kasvaa pieni koiivu.

C. Rautakautinen kalmisto?

IHODE

22. Vähä-Aunela

Kotiraivio-Riihenvainio

mv Aito Rintanen Ihode

mv Aina Vähä-Aunela Ihode

Pitäjänpöytä III:3
1

Yliopp. Orjo Marttilan kirje 25. 8. 1953. Verif.

Valokuva 16

Löydöt: KM 13276:1-2 Kuutiokiviä

KM 16649:1-6 2 rautaista keihäänkärkeä, kuutiokiviä.

Opas: Väinö Lehtonen

Paikka on Ihoden kylässä vanhan ja uuden maantien välillä, Vähä-Aunelan talosta kaakkoon, Laitilan Osuuskaupan Ihoden myymälästä etelään oleva peltoalue.

Keihäänkärjet oli Väinö Lehtonen löytänyt ojaa kaivaessaan pellon laidassa matalan jyrkähkön törmän päällä olevien kahden vanhan aitan koillispuolelta. (Valokuva). Törmän yläpuolella on melko tasaista peltoaluetta, joka on osaksi laitumena. Löytöpaikka on aitoista n. 20 m, aidan kohdalla ison kiven luona. Keihäänkärjet olivat n. 70 sm syvällä ja niiden kohdalla maa oli mustaa. V. Lehtonen kertoi, että läheltä tätä paikkaa aina Vähä-Aunelan maalta oli aikoinaan löydetty "nuolenkärki", joka ei ole tallessa. Laitumen keskellä on jokunen matala kivikkokumpare, mutta koekuopat eivät tuottaneet tulosta.

Yllä mainitun törmän länsipuolella on alavaa loiavaa pelto- ja laidunaluetta. Tuluskivi on löydetty pellolta aittojen kohdalta läheltä törmän juurta. Kuutiokivet, sekä ~~Kansallismuseossa~~ ~~että Lehtosen myöhemmin löytämät~~, ovat peräisin nyt laitumena olevalta alueelta aitoista lounaaseen ja V. Lehtosen talosta länteen. Laitumen vuoksi ei paikalta voinut tehdä kunnolla havain- toja.

Vaikka inventointimatka ei tuottanut tuloksia, vaikuttaa siltä, että alueella on - tai on ollut - ainakin yksi hauta ja ehkä rautakautinen asuinpaikkakin.

D. Uhrikuopat

RADANSUU

23. Siuttila

1000 00 0191
mv Eino Siuttila Uusikaupunki Radansuu

Pitäjäkartta III:3
6

Karttaluonnokset 1 ja 2.

Yliopp. Lindqvistin ilmoitus 29/9 1926

Tallgren VSH s. 175

Kajantola s. 14

Valokuvat 17 ja 18

Opas Yrjö Karru, Väinö Kallio

Esihistoriallisen osaston top. arkistossa on ilmoitus (yliopp. Lindqvist 29/9 1926): "Pyhärannassa, Radansuun kylässä Siuttilan talon maalla, aivan lähellä taloa olevan perunamaan laidassa pienessä kalliassa 5 reikää, joista yksi suurempi ja joiden yliopp. L. arvelee olevan uhrikiven reikiä. Läheltä on aikaisemmin löydetty esihist. hautoja. Paikkakunnalla on kerrottu, että toht. Schvindt on ne kartoittanut".

Siuttilan talo on lähellä Pyhärannan ja Kalannin rajaa, Sirppujoen pohjoispuolella, joen itärantaa Kalantiin vievän tien varressa. Aikaisemmin on Uudestakaupungista Pyhärantaan (ja Rauhalle) vievä tie yhtynyt tähän tiehen Siuttilan kohdalla (ks. pitäjänkartta), mutta tien oikeaisun vuoksi on Siuttila nyt maantiestä 300-400 m. Talo on korkeahkolla kalliomäellä n. 200 m joesta. Tie kiertää mäen lounais- ja eteläpuolitse.

Talon vanha asuinrakennus on kanalana, sen kaakkoispuolella on rinteessä kanatarha, jossa on omenapuita.

Kanatarhan koillispuolella on näkyvissä jonkin verran paljasta matalaa kalliota, jonka koillis-, itä- ja eteläpuolella maasto laskee alavaksi pelloksi. Kallion yli kulkee peltotie.

Kallion eteläosassa, n. 30 m asuinrakennuksesta ja 15 m kanalasta itään, kanatarhan aitauksesta 4 m, on kallioon hakattu kaikkiaan 13 kuoppaa. Ne ovat pyöreitä, sileäpohjaisia, puoli-

pallon muotoisia. Kuoppien syvyys vaihtelee, halkaisija on 3-6 sm. 11 niistä on yhdessä ryhmässä, loput kaksi kauempana niistä.

(Vrt. karttaluonnos 2).

Alunperin oli kuopista viisi näkyvissä, mutta kun kallion päältä raaputettiin maata pois, löytyi niitä lisää.

Mäen tutkiminen mahdollisen kalmiston toteamiseksi ei tuottanut tuloksia. Kallion lähellä on mäkeä myllätty rakennustöissä, pihaa tasoitettaessa jne, mutta tiettävästi ei paikalta ole mitään löytöjä. Paikan korkeus on venäläisen topografikartan mukaan (lehti XIII-12) jonkin verran yli 2 sashenia (=4,26 m), mikä merkitsee sitä, että kuopat on tehty aikaisintaan esihistoriallisen ja historiallisen ajan taitteessa eli n. 1200 j. Kr.

Lindqvistin tiedonannossa mainitut haudat lienevät Schvindtin löytämiä kuoppia Siuttilan Ojalanmäessä talosta n. 200 m koilliseen (ks. n:o 58).

Kuopallisia kiviä.

Arkistossa olevan naantalilaisen A. Vanhakartanon ilmoituksen (9/8 1962) mukaan on Pyhärannan Varhokylässä asuvalla keräilijällä Arvo Solanojalla hallussaan kaksi uhrikiveä, joista toisessa on 33 reikää, toisessa 13 reikää. Kivet ovat olleet rakennusten perustuksessa.

Nämä kivet eivät ole uhrikiviä. Ne ovat verraten pieniä kivilaakoja, joissa on pieniä, suunnilleen sormenpään kokoisia kuoppia, eri syvyisiä. Kuopat on tehty kairaamalla.

Sen sijaan ihodelaisella keräilijällä Väinö Lehtosella on hallussaan jostakin Laitilasta tuotu irtokivi, jossa on todellista uhrikuoppaa muistuttava kuoppa.

E. Rautakautisia hajalöytöjä

Killinen mainitsee (s. 148, 160) että Pyhärannan Rohdaisista on kerrottu löytyneen vanhoja miekkoja ja keihäitä, joita on sitten taottu puukoiksi ja sirpaleiksi. Samanlaisia tietoja hänellä on Ropan kulmalta. Näistä ei ole mitään muita tietoja. Edellä (n:o 17) on jo kerrottu Ihodan Kuusiston vareesta löytyneistä kuolaimista, (Ehkä Rauman museo n:o 1313), sekä Vähä-Aunelan kalmisto(?) löydöistä. Niiden lisäksi on Pyhärannasta pari kolme rautakautista löytöä. Kaksi on Ihodesta; kolmannen löytötiedoissa (Turun museo 7622: rannerengas) ilmoitetaan sen löytyneen Pyhämäasta, joka voi tarkoittaa nykyistä Pyhärantaa tai Pyhämäata.

IHODE

24. Nurminen

Pitäjänskartta III:3

1

Löytö KM 8149 soikea tuluskivi

Kansallismuseon luettelossa sanotaan: "L. v. 1913 uutta kivi-
peltoa tehtäessä mäkimaasta 10 sm syvyydestä 600 m N Pyhärannan
Ihodan kylän Nurmisen palstan asuinpaikasta. Löytöjä Ludvig Salvi
oli toimittanut esineen Ihodan koululle". Luetteloon lienevät löytö-
tiedot tulleet erheellisiksi. Verifikaatissa sanotaan esineen löyty-
neen Nurmisen palstalta. Muut tiedot koskevat kivi-
kirvestä (Hämeen museo 1188:7; ks. n:o 1), jonka Ludvig Salvi on löytänyt. Verifi-
kaatin perusteella näyttää siltä, että esineet ovat peräisin eri
paikoilta.

25. Vuoristo

mv Erkki Jalonen Ihode

Pitäjäkartta $\frac{III:3}{1}$

Löytö KM 16518 Rautakirves

Kirveen on löytänyt koululainen Leo Jalonen Vuoriston talon läheltä. Se oli ollut Ihodenjokea perattaessa rannalle nostetun maan seassa ja tullut siis joesta.

Talon eteläpuolella olevalla Särkiön kalliolla on kolme hautavareta (n:o 16).

II. Historiallisen ajan muinaisjäännöksiä.

A. "Vihitynmaan rinki"

1000 00 5072

26. Rihtniemi

Kustaantalo

mv Yrjö Vermonen Reila Rihtniemi

Peruskartta 113204 - 72/16

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 154

Schvindt n:o 23

Tallgren VSH s. 175

Kajantola s. 14

Suomen kirkot I. Tove Riska: Vehmaan Rovastikunta. Helsinki 1959.

Voionmaan kaivauskertomus vltta 1955 historiallisen osaston arkistossa.

Valokuva 19

Rihtniemen "Vihitynmaan rinki" eli "Piispanrinki" on herättänyt kauan huomiota ja siitä tiedetään paljon tarinoita.

Paikka on Rihtniemen länsirannalla Kustaantalosta n. 1,1 km länsiluoteeseen. Täällä on matala havupuita kasvava kangasharjanne, melko kivikkoisen. Mantereen puolella sitä ympäröi alava notko, idässä notkon pohjalla on pieni oja, kaakossa lampi.

Itse muinaisjäänös on harjanteen itälaidalla, mainitusta lammesta n. 150 m pohjoisluoteeseen, meren rannasta n. 130 m. Siitä n. 400 m pohjoisluoteeseen pistää Ison Haurlahden eteläpuolella mereen pieni kallioniemi, Pispankallio.

Tarinoissa kerrotaan piispasta, jota joskus mainitaan Henrik piispaksi, jonka alus haaksirikkoutui täällä. Kolme paimenta tuli avuksi, mutta he hukkuivat ja piispa hautasi heidät tähän. Aiheesta on eri muunnelmia ja joskus esitetään piispa Arvid Kurkenä.

Kysymyksessä ei kuitenkaan näytä olevan hautapaikka. Kun Voionmaa tutki 1955 paikkaa, todettiin, että sisempi kivikehä on ollut suorakulmainen; sisämitoiltaan 2 x 5 m, ja ilmeisesti rakennuksen perusta. Ulompi kehä lienee ollut 8-kulmainen, halkaisija n. 12 m. Paikalla on mahdollisesti ollut keskiaikainen kappeli, joskaan mitään ajoittavia löytöjä ei tullut.

B. Kylän paikka.

KAUKKA

27. Vanha Kaukka

Pitäjänskartta III:3
1

Opas Yrjö Karu

1070 5878

THODE

Väinö Anneli

Kaukan kylän talot ovat alunperin olleet mäellä, joka on Kaukan kansakoululta pohjoiseen, Rauman-Uudenkaupungin maantielle vievän tien itäpuolella. Paikka on viljelemätön kivikkomäki, jossa talojen paikkoja on näkyvissä. Talot lienee siirretty pois isonjaon jälkeen.

C. Laivahylky

RIHTNIEMI

28. Petäjäkari

kalastaja Uno Aalto

Peruskartta 113204 - 75/17

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Uusi Suomi 20/10 1955

Rihtniemen pohjoispäässä nyt mantereeseen tien yhdistälmänä on Petäjäkari. Sen ja mantereen välillä matalan lahden pohjassa kuuluu olevan laivahylky. Se on kalastaja Uno Aallon talosta lounaaseen aivan kalansavustamon edessä n. $1 \frac{1}{2}$ m syvyydessä. Paikalla on savipohja.

Pyhärannan rannikolla kuuluu muuallakin olevan laivahylkyjä, mutta tarkempia paikkoja en saanut selville.

D. Rahalöytö

IHODE

Vähä-Aunela

mv Aito Rintanen

Pitäjäkartta $\frac{III:3}{1}$

Schvindt n:o 28

1895 oli Vähä-Aunelan isäntä löytänyt pellosta ison kuusen luota kyntäessään, asuinrakennuksesta n. 12 m koilliseen neljä 4 taalarin plootua vuosilta 1717, 1722, 1740 ja 1742. Löytäjäksi oli antanut plootut lapsilleen. Nykyisin talossa on plootua vuodelta 1722. Muista ei ole tietoa.

Lotila

Lotilan talossa, missä on pieni museokokoelma on mm maasta löydetty väärttinäkivi.

III. Ajaltaan epämääräisiä muinaisjäännöksiä.

A. Kuopat

KUKOLA

29. Järventienvainio

Vilhelm Suominen

Peruskartta 113207 - 70/21

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Schvindt n:o 24

Schvindt: "Heikon talon Järventienvainiolla liki sen eteläpäästä aidan luona on vierekkäin kaksi hautakuoppaa länsi-itäsuuntaista ja aivan lähellä näitä niinikään 2 hautaa pohjois-eteläsuuntaista päittäin. Aidan ulkopuolella metsässä n. 10 m etelään

on ennen kaivettu hautakuoppa kaakkois-luoteissuuntaa ja tämän lähellä toinen pitempi, joka myös on ennen kaivettu". Järventienvainio on Heikon talosta vajaat 200 m etelälounaaseen, oikaistu maantie kulkee sen yli. Sen länsipuolelta menee tie, jota pitkin pääsee Reilanjärven rantaan. Vainion eteläpuolella on loivasti nousevaa metsämaata.

Mitään kuoppia ei täällä näkynyt eikä tiedetty.

30. Heiko

Valluhankan mäki

mv Armas Nurmi

Peruskartta 113207 - 70/21

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Schvindt n:o 24

Valluhankan mäki, jossa Schvindt ilmoittaa olevan kaksi NNE-SSW-suuntaista 3 m pituista hautaa, on n. 750 m Heikon talosta etelälounaaseen, Ala-Koiviston (om. Antti Peltonen) talon kaakkoispuolella. Se on pienehkö etupäässä havupuuta kasvava kivikkoinen mäki, jonka koillispuolella on pikku pelto ja eteläpuolella Reilanjärvestä mereen laskeva oja. Ala-Koivistosta n. 50 m kaakkoon on mäen rinteessä pari matalaa pitkää kuoppaa n. 2 m päässä toisistaan. Niiden koko ja suunta vastaavat Schvindtin tietoja.

REILA

31. Kauppila

Vainionmäki

mv Kaino Kauppila Reila

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 146

Schvindt n:o 21

Opas Kaino Kauppila

Killinen mainitsee kymmenkunta hautakuoppaa "Kauppilan talon takana aivan lähellä maantietä, vainion syrjällä olevan suuren mäen etelärinteellä". Samojen(?) kuoppien sijaintia kuvaillee Schvindt: "Kauppilan talon Rohdasiin vievän maantien vasemmalla laidalla olevan Vainionmäen etelärinteessä (etel. kaakk. talosta) ovat seuraavat haudat: riihen edustalla 2 ... Näistä vähän taloon päin 2 ... vainion ojan laidassa. Näistä vielä taloon päin 1 ... Tämän kohdalla riihitien yläpuolella 1 ... Näistä vielä taloon päin on riihitien alapuolella sen laidassa 1 ... Tämän vainion koillispuolella olevan vainion laidassa vainioiden välisestä aidasta 18 m epäselvä hauta".

Kauppilan talo on mäellä Raumalta Pyhärantaan vievän maantien itäpuolella (Maantie on oikaistu pitäjänkartan tekemisen jälkeen).

Nykyisin talon riihi on maantien länsipuolella, talosta n. 100 m etelään, alavalla paikalla. Mahdollisesti riihi on joskus ollut mäen rinteellä talosta n. 80 m eteläkaakkoon, missä on joku vanha kiuas. Nykyinen isäntä ei tiedä kuitenkaan sellaisesta. Tämän mäen juurella on Vähävainio ja todennäköisesti Schvindt tarkoittaa juuri tätä. Mitään kuoppia - lukuunottamatta muutamaa epämääräistä painumaa - ei mäessä enempää kuin nykyisen riihen luona näkynyt. Mahdollisesti rinteellä kulkeva peltotie on hävittänyt kuoppia.

32. Kauppila

Paaslohanga ja Paaslohaka

mv Kaino Kauppila

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 146-147

Schvindt n:ot 21-22

Opas Kaino Kauppila

Killinen on tavannut Hannulan talon Paaslohaassa "matalanmoo-
sessa mäkikummussa" pitkiä ojanteita. Schvindt taas puhuu Kauppi-
lan Paaslohaasta ja Paaslohankaasta, joissa on ojanteita, ja jot-
ka tarkoittavat epäilemättä samaa aluetta kuin Killisellä oleva.

Nykyisin sekä Paaslohaka että Paaslohanga ovat tuntematto-
mia nimiä. Kauppilan talolla on kuitenkin meren rannassa talos-
ta n. 1 km länsilounaaseen Paasluodon palsta eli Täppö, ja se
lienee tätä aluetta. Sen luona myös Hannulan entistä maata.

Mitään Killisen ja Schvindtin kuvaamia ojanteita ei täällä
näkyntä.

33. Hannula

Kaurtahtmaanvainion mäki

mv Koskinen Unaja (Rauman mlk)

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 146

Schvindt n:o 21

Killinen ja Schvindt puhuvat "Handlan" (Hannulan) talon Kaur-
tahtmaan vainion mäen rinteessä olevista kuopista. Edellisen mukaan
niitä on ollut kolmattakymmentä, mutta Schvindt kertoo, että nii-
tä on hävitetty soranotossa ja löysi vain 2-3.

Paikka jäi tunnistamatta. Nimi on outo enkä tavannut kehtään joka olisi osannut sanoa, missä kuopat ovat olleet.

KAUNISSAARI

34. Puukki

Tokkenmäki

Pitäjänskartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 147

Schvindt n:o 20

Killinen ja Schvindt mainitsevat hautakuoppia Kaunissaaren Alitalon "Tuomaan tahtmaalla", Schvindt tarkentaa paikan ilmoittamalla, että kuopat ovat "Isak Lehtisen torpan lähellä."

Lehtisen torppa on hävinnyt, suunnilleen sen kohdalla on nyt Santeri Sjölundin talo. Se on Tokkenmäellä aivan mäen yli kulkevan Kaunissaaren ja Nihtiön kylien rajan luona n. 150 m Rauman-Pyhärannan maantiestä itään. Mäen länsipäässä on laaja sorakuoppa. Kuopan ja talon välistä kulkee polku mäen pohjoispuolella oleviin taloihin.

Talon pohjoispuolella Kaunissaaren puolella on vähäistä metsikköä. Siellä, polun eteläpuolella, talosta n. 30 m pohjoiseen on matala epäselvä kuopanne, joka mahdollisesti on Schvindtin mainitsema "hauta 2", vaikka siinä ei "kivireunaa" näykään.

N. 30 m talosta luoteeseen, polusta 5 m länteen on katajikon alla kuopanne, joka ehkä on Schvindtin "hauta 1".

Lehtisen torpan länsipuolella olleista kuopista ei näy jälkeäkään. Ilmeisesti ne ovat hävinneet soranotossa. Tiettäväs-

ti ei mitään ole löytynyt.

Mäen eteläosassa Nihtiön puolella on ollut myös kuoppia (ks seur.). Myös aarteita on mäestä etsitty.

NIHTIÖ

35. Tokkenmäki

mv Juho Toivonen Pyhäranta

Pitäjänskartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 147

Schvindt n:o 18

Kajantola s. 170

Tokkenmäen (ks n:o 34) etelärinteellä tiedävät Killinen ja Schvindt "hautakuoppia" Setälän talon ja sen tuulimyllyn luota.

Setälän talo ("Punainen Setälä") ja sen tuuli^{-mylly} ovat Tokkenmäeltä hävinneet. Ne ovat olleet siellä Juho Toivosen talon paikkeilla, tuulimylly kellarin luona tästä talosta itäkaakkoon. Mäen rinne on kivikkoinen ja kasvaa pientä männikköä. Toivosen eteläpuolella on rinteessä puutarha.

Kellarista n. 25 m itäkaakkoon on Toivosen navetan luota etelään kiertävän polun varressa matala kuoppa suunnaltaan luode-kaakko ja kooltaan n. $2\frac{1}{2} \times 1$ m. Siitä 2 m kaakkoon on toinen kuoppa, koko 3×1 m. Niiden lisäksi on mäessä epäselviä kuopanteita.

Mäen päällä olevan Sjölundin talon (ks n:o 34) kaakkoispuolella, aidasta n. 10 m, on pyöreä kuoppa, joka näyttää sudenkuopalta. Jotkut arvelivat sitä aarteenhakijain tekemäksi.

"Punteri Miko" on etsinyt joskus Tokkenmäen aarteita.

36. Mäkitalo

Arirannan vainio

mv Toivo Ranta Pyhäranta

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 147-48

Schvindt n:o 18-19

Opas: Toivo Ranta

Tokkenmäestä (n:ot 34-35) n. 200 m kaakkoon on Isonvainion pohjoislaidassa Mäkitalo. Sen pohjois- ja koillispuolella on korkea metsikköinen mäenharjanne, jonka pohjois- ja koillispuolitse kulkee metsätie Nihtiöltä Rauman mlk:n Kulamaan kylälle. Mäen koillispuolella tiestä pohjoiseen on Arirannan vainio. Sen ja tien välillä on metsikköä, maasto on tasaista ja alavaa.

Tässä metsikössä on näkyvissä 8 kuoppaa "kauniisti vierekkäin, syvälle laskeutuneita", kuten jo Killinen sanoo. Niiden suunta on lounais-koillinen.

- 1) Koko $2 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.
- 2) Edellisestä 3 m pohjoiseen epämääräinen kuopanne.
- 3) Edellisestä 2 m kaakkoon, $2 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m, keskellä kanto.
- 4) Edellisestä 1 m etelään, $3 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.
- 5) Edellisestä 2 m kaakkoon, $4 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.
- 6) Edellisestä 1 m lounaaseen matala epäselvä kuopanne.
- 7) Kuopasta 5 n. $2 \frac{1}{2}$ m kaakkoon, $5 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.
- 8) Edellisestä n. 8 m kaakkoon, $4 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.

Schvindtin mainitsema Pusihangas on lähellä vainiota, josta ei aivan kuoppien luona.

37. Mäkitalo

mv Toivo Ranta

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 147-148

Schvindt n:o 18-19

Schvindt ilmoittaa, että "Arirannan mäen" lounaisrinteessä on kuusi "hautaa", niistä 4 rinnakkain, n. $3\frac{1}{2}$ m pellosta, yksi edellisistä 25 m ja yksi "ylempänä rinteessä ensimmäisestä haudasta n. 20 m itään päin, pitkin rinnettä, siis luoteissuuntainen".

Mäkitalon rakennukset ovat ilmeisesti kuoppien kohdalla. Vain yksi kuoppa on näkyvissä, sekin epävarma. Se on talosta n. 10 m pohjoiseen leikkimökin takana, metsikössä mäen juurella. Sitä on käytetty jätekuoppana, koko on n. $2 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.

SANTIO

38. Oisunvainion mäki

Hella

mv Jalmari Hella Pyhäranta

Huitta

mv Jalmari Huitta Pyhäranta

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 148

Schvindt n:o 17

Oisunvainio on Hellan ja Huitan taloista koilliseen, sen halki kulkee Alhonoja. Vainion pohjoispuolella, taloista n. 250m koilliseen, on katajikkoinen laidunmäki, jonka yli tilojen raja kulkee.

Mäen etelälounaisrinteessä on Hellan puolella kaksi lounaiskoillissuuntaista kuoppaa, kooltaan $2 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m. Ne ovat n. 5 m

rajasta. Huitan puolella on samassa rinteessä, n. 20 m rajasta, kaksi samanlaista selvää kuoppaa sekä yksi epämääräinen. Mäen päällä n. 10 m aidasta on sudenkuoppa.

Killiselä on tämän paikan nimenä Soihunvainio.

39. Hella

Kalliomäki

mv Jalmari Hella

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 148

Schvindt n:o 17

Tallgren VSH s. 175

Hellan talon tuulimylly on ollut Kalliomäellä, talosta n. 200 m itään, Oisunvainion (ks ed.) eteläpuolella. Se on kallioinen metsikköä ja katajikkoa kasvava mäki. Killinen sanoo tuulimyllyn lähellä olleen kivikehän ympäröimän haudan, läpimitta 12 jalkaa, sekä sen ympärillä muita hautakuoppia. Schvindt ei tällaisesta mainitse. Hänen mukaansa Kalliomäen lounaisessa rinteessä koilliseen tuulimyllystä on ollut hautakuoppa ja lähellä tuulimyllyä sudenkuoppa.

Sudenkuoppa mäeltä löytyikin, mutta muista kuopista ei näy jälkeäkään.

Killisen mainitsemaa kivikehällä varustettua kuoppaa Tallgren tarkoittanee puhuessaan Hellan "kivikehästä".

HIRSLAHTI

40. Peltola

Aalon perikunta

Pitäjäkartta III:2
5

- 1) Paikka on Rauman-Pyhärannan maantiestä n. 300 m länteen, Niemen talosta n. 200 m lounaaseen pellon keskellä oleva kapea matala itä-länsisuuntainen mäenharjanne. N. 50 m siitä pohjoiseen on lahden pohjukassa autio talo.

Mäen päällä on itä-länsisuuntainen kuoppa, koko 4 x 1 x $\frac{1}{2}$ m.

- 2) Edellisestä n. 50 m etelään on samanlainen katajainen ja kivikkoinen mäki, jonka etelälaidassa on viisi kuoppaa. Niiden suunta on pohjoisluode-eteläkaakko ja välit 2-3 m.
- 3) Edellisen itäpuolella on luoteis-kaakkoisuuntainen kalliainen puita kasvava mäki. Sen päällä on muutamia matalia koillis-lounaissuuntaisia kuoppia.

41. "Ryssänhauta"

mv Aarne Uusitalo Pyhäranta

Pitäjäkartta III:2
5

Opas Viljo Uusitalo, Yrjö Karru

"Ryssänhaudaksi" tai "joukko-
haudaksi" sanottu paikka on Pihavierun talosta n. 300 m länsilounaaseen, Peltolasta n. 250 m länsiluoteeseen. Täällä on kivikkoisessa metsämässä laaja amfiteatterimainen syvennys, halkaisija luoteesta kaakkoon 25 m ja koillisesta lounaaseen 12 m. Sen pohja on tasainen, puuton ja kivetön, heinikkaa kasvava. Reunat ovat melko jyrkät, kivikkoiset ja puita kasvavat. Pohjoisessa laita on matalin, sieltä vie oja pellolle. Eteläreunalla on rinteessä ja sen päällä ladottuja kiviä. Ne eivät ole kovin sammaltuneita, mutta iso kuusi kasvaa niiden välistä. Ilmeisesti kysymyksessä on alunperin luonnonmuodostuma, mut-

ta näyttää siltä, että myös ihmiset ovat muodostelleet rinteitä ja pohjaa. Tarinan mukaan on paikalla joukkohauta jonkin sodan ajalta.

"Haudan" kaakkoispuolella on mäen kaakkoiseen viettävässä rinteessä kivikasoja, ilmeisesti viereisestä pellostä kerättyjä. Siellä on myös tavallisia pieniä "hautakuoppia" ja epämääräisiä kuopanteita kaikkiaan 9.

42. Peltola

Peltointarhanvainio

Aalon perikunta

Pitäjäkartta III:2
5

Schvindt n:o 16

Opas: Viljo Uusitalo, Yrjö Karru

Schvindt luettelee Pihavierun talon Pellontarhan vainion mässä kaikkiaan 8 hautakuoppaa.

Paikka kuuluu nyt Peltolan taloon. Se on siitä n. 50 m luoteeseen oleva matalaa katajaa kasvava koilliseen viettävä mäenrinne. Kuoppia löytyi sieltä kaikkiaan kuusi. Ne ovat kaikki kooltaan n. 3 x 1 x $\frac{1}{2}$ m ja suunta on pohjoisluoteinen-eteläkaakoinen. Pellolta on ajettu rinteeseen juurelle kiviä ja joku kuoppa on voinut jäädä niiden alle.

Kuopat ovat:

- 1) Lähellä olevan Rilaksen perikunnan omistaman talon ulkorakennuksen nurkasta n. 10 m pohjoiseen.
- 2) Edellisestä 2 m etelälounaaseen.
- 3) Edellisestä 2 m länsilounaaseen.
- 4) Edellisestä 2 m länsilounaaseen.

- 5) Edellisestä 2 m lounaaseen, aidan kohdalla. Pohjalla kiviä.
- 6) Edellisestä 2 m lounaaseen, pohjalla kiviä.
- 7) Edellisestä n. 30 m lounaaseen.

43. Uusitalo

Hakalahti

mv Viljo Uusitalo Pyhäranta

Pitäjäkartta $\frac{III:2}{5}$

Opas: Viljo Uusitalo, Yrjö Karhu

Hirslahden kylän Uudentalon maalla on kuoppia Kourioniityn ja Hakalahden vainion välillä olevissa pienissä mäissä.

- 1) Uudestatalosta n. 200 m etelälounaaseen on kivikkoinen kaipa männikkömäki, jonka etelälaidalla on neljä suunnilleen pohjois-eteläsuuntaista kuoppaa, pituus 3 m, leveys $1-1\frac{1}{2}$ m.
- 2) Edellisen mäen itäpuolella on samanlainen pieni mäki, niiden väliltä menee peltotie Hakalahden niitylle. Siinä on kaksi samanlaista kuoppaa 5 m toisistaan, niiden suunta on luode-kaakko.
- 3) Edellisen mäen koillispuolella, Uudestatalosta n. 150 m eteläkaakkoon on kaksi kuoppaa vieretysten. Ne ovat matalia, itä-länsisuuntaisia, koko 3×1 m. Tästä mäestä itäkoilliseen on ent. Pajulan Kouriovainion mäki (ks. seur.).

44. Arola (ent. Pajula)

Kouriovainion mäki

mv Kustaa Arola Pyhäranta

Pitäjäkartta III:2
25

Schvindt n:o 16

Kouriovainion mäki on nykyisin Arolan maata. Se on maantien Rauma-Pyhäranta lounaispuolella, Alhonojan eteläpuolella, maantiesillasta n. 50 m etelälounaaseen, Pajulan talosta etelään, kapea korkeahko mäki, suunta pohjoiskoillinen - etelälounainen. Sillä kasvaa havupuumetsikköä ja katajia.

Schvindt mainitsee sillä 7 "hautaa". Nyt löytyi niitä sieltä yhdeksän.

- 1) Mäen pohjoispäässä, sillasta n. 50 m etelälounaaseen, epäselvä.
- 2) Edellisestä 5 m etelään, suunta luode-kaakko. $2 \frac{1}{2} \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.
- 3) Edellisestä 5 m etelälounaaseen, suunta luode-kaakko. 2×1 m, matala. Keskellä kaksi suurta lahoa kantoa, laidoilla kiviä.
- 4) Edellisestä 4 m etelään, suunta luode-kaakko, 2×1 m, matala laidoilla kiviä.
- 5) Edellisestä 4 m lounaaseen, suunta luode-kaakko, 3×1 m, laidoilla kiviä. Matala.
- 6) Edellisestä n. 30 m lounaaseen, matalan, mäen poikki kulkevan notkelman toisella puolella. Suunta itä-länsi, koko $3 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m.
- 7) Edellisestä 3 m etelään, puiden alla. Suunta itä-länsi, koko $3 \times 2 \times \frac{1}{2}$ m. Kellarimainen.
- 8) Edellisestä 7 m lounaaseen. Suunta luode-kaakko, koko 3×1 m, matala. Pohjalla kiviä.
- 9) Edellisestä 8 m lounaaseen. Suunta itä-länsi, koko 2×1 m. Pohjalla kiviä.

Tästä mäestä länsilounaaseen on Uudentalon puolella myös kuoppia (ks. ed.).

45. Uusitalo

Enäjärven ranta

mv Viljo Uusitalo

Pitäjäkartta III:3
1

Schvindt n:o 16

Schvindt: "Uudentalon isäntä kertoi, että heidän metsässään noin virstan matka Ropan kylästä, on kaivoksia, joissa tuntuu olevan hirsisalvoksia. Näitä en käynyt katsomassa".

Näitä ei enää tunnettu. Paikka lienee Uudestatalosta n. 3 $\frac{1}{2}$ km itäkoilliseen, Hirslahdel^{ta} Enäjärven rantaan vievän metsätien vaiheilla. Täällä on Ropan kulmalta tulevan metsätien ja järven välillä suuri sorakuoppa. Joskus soranottajat olivat havainneet siellä mustia hiilialueita, mutta ne ovat hävinneet soran mukana. Ne ovat ehkä olleet sysihautojen tai tervahautojen paikkoja. Teiden risteyksen luona on nummessa pari sudenkuoppaa. Olisivatko ne mainittuja "kaivoksia"?

ROHDAINEN

46. Kannastovainio

mv Aimo Koila Pyhäranta

Pitäjäkartta III:3
1

Schvindt n:o 15

Entisen Pietilän talon Kannastovainio on Pyhärannasta Varhokylään vievän tien pohjoispuolella, kirkosta n. 1,2 km koilliseen.

Vainion poikki kulkee peltotie. Schvindtin mukaan on vainion itäpuolella metsässä noin $3\frac{1}{2}$ m aidasta syvä "hauta".

Pellon itäpuolella on kapea metsäkaistale entistä Pietilän maata. Kuoppaa ei sieltä löytynyt. Pellolta ajettuja kiviä on e siellä täällä.

47. Junkola

Kotovainio

mv Lauri Junkola Pyhäranta

Pitäjäkartta $\frac{III:2}{5}$

Killinen s. 148

Schvindt n:o 15

Opas Yrjö Karru

Schvindt: Junkolan talon Kotovainion mäessä yli 300 m talosta luoteeseen on hautakuoppa.

Junkolan Kotovainio on Rohdaisista Varhokylään vievän tien pohjoispuolella, talosta luoteeseen. Sen halki virtaa Karisillan-oja. Vainion pohjoispuolella on pensaikkoinen ja kivikkoinen mäenrinne, jossa pensaiden ja risujen alla on kuoppa, mahdollisesti Schvindtin tarkoittama. Se on Heikki Lohjan talosta n. 50 m koilliseen ja Myllymäen talosta (om. Kaino Heino) pohjoisluoteeseen.

48. ent. Pietilä

liikennöitsijä Väinö Kallio Pyhäranta

Pitäjäkartta $\frac{III:2}{5}$

Schvindt n:o 15

Opas Yrjö Karru

Schvindt: Pietilän vainiossa, joka on Junkolan Kotivainion

vieressä ja samassa mäkirinteessä, on "hauta". Samassa vainiossa on ojan eteläpuolella mäessä myös hauta.

Edellinen paikka on ilmeisesti se, jossa nyt on Heikki Lohjan talo puutarhoineen. Mitään kuoppia ei ole näkyvissä.

Toinen paikka on Karisillan ^{ojan} eteläpuolella, sen ja tien välillä oleva kivikkoinen mäki, jolla kasvaa katajia ja pieniä puita. Tämän mäen kaakkoispäässä on epäselvä kuoppa Pentti Mäkinen talosta länteen ja Heikki Lohjan talosta etelään.

49. Junkola

mv Lauri Junkola

Pitäjänpöytä $\frac{III:2}{5}$

Schvindt n:o 15

Opas Yrjö Karru

Schvindt kertoo, että Junkolan talon luona sen eteläpuolella on ollut "hautakuoppa", joka on täytetty istusten tähden.

Junkolan entinen talo on purettu ja uusi rakennettu hiukan etelämmäksi. Ilmeisesti täytetty "hauta" on jäänyt sen alle.

50. Enola

Myllyvainion mäki

Pitäjänpöytä $\frac{III:2}{5}$

Killinen s. 148

Schvindt n:o 15

Opas Yrjö Karru

Enolan Myllyvainionmäki on talosta itään, Junkolan talon eteläpuolella. Killinen on tavannut kolme hautakuoppaa. Schvindt

löysi sieltä kaksi kuoppaa, jotka ovat vinossa kulmassa toisiinsa nähden. Nämä kaksi ovat yhä vielä jäljellä. Ne ovat Enolan suulista n. 50 m itään ja Junkolasta n. 100 m etelään. Kumpikin on kooltaan n. $2 \frac{1}{2} \times 1 \frac{1}{2} \times 1$ m ja ilmeisesti niitä on Schvindtin käynnin jälkeen kaiveltu.

- 1) Suunta itäkoillinen - länsilounainen. Itäpäässä iso mänty.
- 2) Edellisen läntisestä päästä $1 \frac{1}{2}$ m länteen on toisen kuopan kaakkoispää. Tämän kuopan suunta on luode-kaakko, sen reunoilla ja pohjalla on kiviä.

51. Pappila (ent. Astala)

Lääkövainion mäki

Pyhärannan seurakunta

Pitäjänskartta $\frac{III:2}{5}$

Schvindt n:o 15

Opas Yrjö Karu

Ent. Astalan talon Lääkövainio on Pyhärannasta Uuteenkaupunkiin vievän maantien ja sen mäen välillä, jolle uusi pappila on rakennettu. Vainion keskellä, pappilaan vievän tien eteläpuolella on kumpare, jolla on ollut riihi. Schvindtin mukaan on riihen luoteispuolella Lääkövainion mäessä ollut kolme "hautaa". Mäen rinteessä, pappilan kaakkoispuolella näkyikin pari kuoppaa.

- 1) Pappilan tien pohjoispuolella, tiestä n. 10 m, sähköpylvästä n. 10 m länteen ja pappilasta n. 50 m kaakkoon on kuoppa, koko $2 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m ja suunta luode-kaakko.
 - 2) Edellisestä 7 m eteläkaakkoon, tiestä 5 m, sähköpylvästä 5 m länsilounaaseen on epäselvä kuoppa.
- Lähellä nykyistä pappilaa kuuluu aikoinaan joku Pirvola hirttäneen itsensä ja hänet on haudattu mäkeen.

KAUHIANPÄÄ

52. Karhi

Martinmaan mäki

mv Jorma Vainio Pyhäranta

Pitäjänpitäkarta $\frac{III:2}{5}$

Schvindt n:o 14

Opas Yrjö Karu

Schvindt tietää Karhin talon vainiossa Martinmaan mäessä kaksi hautaa, toinen Takamäessä, toinen Keskimäessä.

Paikka on Karhin talosta 250 m koilliseen peltojen välillä oleva mäki. Isäntä on kuullut puhuttavan siellä olevista "ryssänhautoista", joita on arveltu myös nauriskuopiksi, mutta ei tiennyt niiden sijaintia. Kuoppia ei löytynyt, mahdollisesti ne ovat joutuneet mäkeen ajettujen peltokivien alle.

53. Kivelä

Kuonovainion mäki

mv Vieno Avikko Pyhäranta

Pitäjänpitäkarta $\frac{III:2}{5}$

Schvindt n:o 14

Opas: Yrjö Karu

Kuonovainion mäki on Kauhianpään ja Kaukan kylien rajalla, Pyhärannasta Uuteenkaupunkiin vievän maantien mutkasta koilliseen Kivelän talon koillispuolella. Se on lounais-koillisuuntainen hyvin kivikkoinen korkea harjanne, jolla kasvaa kuusia ja mäntyjä. Sen kaakkoisreunasta on ajettu soraa maantiehen. Schvindt tietää täällä 3-4 "hautaa". Ilmeisesti ne ovat hävinneet soran otossa. N. 10 m sorakuopan reunasta lounaaseen on kivien välissä matala

epäselvä kuopanne, joka voi olla yksi niistä.

Mäellä on kuulemma nähty aarrevalkeita.

VALKAMA

54. Tätilä (ent. Ylionska)

Kalliotaustanvainio

mv Lauri Tätilä Pyhäranta

Pitäjänskartta III:3
1

Schvindt n:o 12

Opas: Yrjö Karru

Schvindt mainitsee kolme "hautakuoppaa" Ylionskan talon Kalliotaustanvainion pohjoispäässä lähellä Yli-Karrun taloa.

Paikka on nykyisestä Karrun talosta (ent. Yli-Karru) n. 30 m eteläkaakkoon ja kuuluu nyt Tätilän maihin. Se on loivaa mäkeä, joka on suureksi osaksi raivattu pelloksi. Raivaamattomalle alueelle on kasattu pelloilta kiviä.

N. 5 m Karrun aidasta on pohjois-eteläsuuntainen kuoppa, kooltaan 2 x 1 m. Siitä pari metriä koilliseen on epäselvä pyöreähkö kuopanne. Muuta ei paikalla näkynyt.

55. Karru

Vaivantaustan mäki

mv Paavo Karru Pyhäranta

Pitäjänskartta III:3
1

Schvindt n:o 12

Opas: Yrjö Karru

Vaivantaustan mäki on Karrun talosta n. 300 m itään. Se on

havumetsää kasvava kivikkoinen mäki, jonka itärinte on peltona. Siitä on otettu jonkin verran soraa. Mäen yli kulkee vanha peltotie.

Schvindt luettelee kuusi "hautaa" mäen itä- ja kaakkoisrinteessä sekä yhden lounaisrinteessä. Lisäksi hän mainitsee, että mäellä on vielä epäselviä kuoppia.

Nyt havaittiin mäellä seuraavat kuopat:

- 1) Itärinteellä olevan pellon reunasta 5 m kaakkoon, vanhasta peltotiestä n. 10 m etelään epäselvä kuoppa täynnä kiviä. Sen itäpuolella on pari vielä epäselvempää kuoppaa.
- 2) Edellisestä 6 m etelälounaaseen pyöreä, melko syvä kuoppa, halkaisija 3 m.
- 3) Edellisestä 5 m etelään isojen kivien ympäröimä matala kuoppa, koko $3 \times 1 \frac{1}{2}$ m, suunta koillinen-lounais.
- 4) Mäen lounaisrinteessä, Kaino Ruoholan talosta (ks n:o 56) n. 100 m koilliseen, koko $3 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m, suunta koillinen-lounais.
- 5) Edellisestä 15 m itään, koko $4 \times 1 \times \frac{1}{2}$ m, suunta pohjoiskoillinen - etelälounais.

56. Talv'aukon mäki (ent. Ali-Karrun)

mv Kaino Ruohola Pyhäranta

Pitäjänskartta III:3
1

Killinen s. 148

Schvindt n:o 12

Opas Yrjö Karru

Killinen mainitsee, että Ali-Karrun talon Talvaukon vainiossa on pienessä mäessä viisi kuoppaa. Schvindt puhuu Talvaukon mäessä Keskivainiossa olevista epäselvistä kuopista.

Paikka on Karrun talosta n. 250 m itäkaakkoon, Kaino Ruoholan

holan talosta n. 30 m itään oleva pieni mäki, jonka länsireunaa kulkee kärrytie. Mäen kaakkoisosassa on peltoa, raivaamaton osa kasvaa tiheää sekametsää. Pellon luoteiskulman paikkeilla on tiheikössä epäselviä kuopanteita ainakin 6. Pellon reunoille on ajettu kiviä.

57. Tättilä

Luoto

mv Lauri Tättilä

Pitäjäkartta III:3
1

Opas: Yrjö Karhu, Väinö Kallio

Pieni Valkamaanjärvi on Uudestakaupungista Raumalle vievän maantien länsipuolella aivan tien varressa. Järven länsirannan keskivaiheilla on kivikkoinen mäki, jonka keskellä on kahden matalan pohjois-eteläsuuntaisen harjanteen välillä notkelma, ehkä joskus ollut peltona. Sen länsipuolella on matala pyöreä kuoppa, halkaisija n. 2 m. Saman harjanteen länsirinteellä on pari samantyyppistä matalampaa kuopannetta.

Paikalla arveltiin olleen joskus asutusta, siellä on ollut kiviä säännöllisesti ladottuina, kuin rakennuksen pohjaksi, mutta nyt ei sellaista löytynyt.

Paikalla on joskus nähty aarnivalkeita.

RADANSUU

58. Siuttila

Ojalan 1. kotovainionmäki

mv Eino Siutttila Uusikaupunki Radansuu

Pitäjäkartta III:3
6

Killinen s. 148-149

Schvindt n:o 11

Opas: Yrjö Karru, Väinö Kallio

Killinen mainitsee että Siuttilan talon Kotovainiossa on kellarin vieressä "hautoja". Monia kuoppia on hävitetty mäkeä pelloksi tehtäessä Schvindt tietää Ojalan eli Kotovainion mäellä viisi kuoppaa.

Paikka on ilmeisesti Siuttilan talosta (ks n:o 23) n. 200 m koilliseen oleva mäki, jolla aikoinaan on ollut Ojalan torppa. Mäki on kapea luoteis-kaakkoissuuntainen harjanne, jolla kasvaa koivuja. Sen ja talon välillä on peltoja, joiden välissä kulkee pitkä kapea kallionselänne.

Mäen kaakkoispään lounaisreunalla on vanha kellarikuoppa kivillä täytettynä. Sen lähellä on jotain epämääräisiä syvennyksiä, mutta selviä kuoppia ei näkynyt.

IHODE

59. Iso-Aunela

Asisaarikon vainio

Pitäjäkartta III:3
1

Schvindt n:o 28

Schvindt mainitsee kaksi "hautaa" Iso-Aunilan talon Asisaarikon vainion mäessä, talosta $\frac{1}{2}$ km itään. Paikka on mäenrinne talosta n. 100 m itäkaakkoon. Kuoppia ei näkynyt.

Majataustan haka

ks n:o 18

Kaurila

ks n:o 20

POLTTILA

60. Vainiinperähangas

mv Aaltonen

Pitäjänpitää III:3
1

Schvindt n:o 26

Opas Väinö Lehtonen, Armas Kallio

Schvindt luettelee Polttilan Keskitalon Vainiinperähankaan
mäessä 7 kuoppaa ja Keskvainion mäessä 4 kuoppaa.

Paikka on Rauma-Laitila maantien länsipuolella ent. Keskitalon eli Yli-Kleemolan maalla. Alue on raivattu ja rakennettu eikä kuopista ole tietoa.

61. mv Terho Muurinen

Pitäjänpitää III:3
1

Schvindt n:o 26

Opas: Väinö Lehtonen, Armas Kallio

Schvindt ilmoittaa että Polttilan puustellin vainiolla, talosta n. 400 m etelään olevalla mäellä on "hauta".

Paikka on Puustellista eli Perheen talosta n. 400 m oleva mäki, jolle Terho Muurinen on rakentanut talonsa. Kuopasta ei ole tietoa.

VARHOKYLÄ

62. Konsi

Juvaninmäki

mv Tähti Pyhäranta Varhokylä

Pitäjänskartta III:3
1

Opas Väinö Lehtonen, Armas Kallio

Juvaninmäki on pieni mäki Polttilas^{ta} Varhokylään vievän vanhan tien varressa, Polttilan Perheen talosta n. 600 m etelälounaaseen. Mäeltä on etsitty aarnihautaa ja sitä on kaiveltu. Sen itäreunassa on "hautakuopan" tapainen, suunta itä-länsi, koko 2 x 1 x $\frac{1}{2}$ m. Muut siellä olevat kuopat ovat tuoreemman näköisiä.

63. Vähä-Jaakkola

Kotovainio

mv Viljo Lahtinen, Pyhäranta Varhokylä

Pitäjänskartta III:3
1

Schvindt n:o 25

Opas: Väinö Lehtonen, Armas Kallio

Vähä-Jaakkolan talo on Rohdaisista Rauma-Laitila maantielle vievän tien eteläpuolella. Schvindt kertoo, että talon eteläpuolella olevalla pienellä kapealla mäenselänteellä on kymmenkunta "hautaa". Mäki on talosta n. 200 m eteläkaakkoon, peltojen välillä. Siellä oli kuoppia yhä kymmenkunta, mutta sateen vuoksi tarkempia muistiinpanoja ei niistä tehty.

Sudenkuopat

Edellä on jo tullut mainittua sudenkuoppia, joita on merkitty muistiin vain silloin, kun niitä on osunut kohdalle. Ne ovat varmasti melko myöhäisiä, etupäässä kai 1800-luvulta. Niitä on Nihtiön Tokkenmäellä (n:o 35) ja Mäkitalon maalla. Isovainion eteläpuolella olevalla metsämäellä talosta 200-300 m etelään, Santion Huitan (n:o 38) ja Hellan (n:o 39) mailla ja Hirslahden Uudentalon metsässä (n:o 45).

B. "Kivikehät"

Tallgren mainitsee (VSH s. 175) "Santion Huidan ja Hellan talojen kivikehät". Nämä lienevät ne, joista Killinen (s. 148) puhuu Hellan Kalliomäellä (ks. n:o 39) sekä Huitan Jokiniitun mäellä.

Viimeksi mainittua Killinen kuvailee: "kylästä puoli virs-taa pohjoiseen päin on Huidan talon Jokiniitun vainiossa pieni mäennyppylä peltojen keskellä. Mäellä on ympyriäinen noin kuutio-kyynäraisistä ja vähän vähemmistä kivistä laskettu kehä, 8 kyynä-rää läpimitaten, muutamia kiviä on kehän keskelläkin... Kylän väki tietää kertoa, että tässä on usein nähty "mettumaari ja juhla-öinä" tulenliekkien tuikuttavan.

Tätä paikkaa ei nyt löytynyt.

C. "Kellari"

NUUSKI

64. Kaitila

mv Vuola Ihode Nuuski

Pitäjänkartta $\frac{IV:3}{21}$

Schvindt n:o 29

Schvindt: "Nuuskin kylän Iisakin talon Järvenvainion aidan vieressä noin 18 m Otajärven rannasta on kellarin tapainen kivi-panos, joka sisäpuolelta on noin 2,5 m pitkä, 1,2 m leveä, seinät 1,2 m korkeat ja paksut".

Iisakin talo on nykyisin Kaitila. Talosta n. 200 m etelä-kaakkoon, Otajärven rantaan vievän peltotien mutkassa, missä tie kääntyy itään päin on tien pohjoispuolella, sen ja pellon välillä matala raivaamaton harjanne, jolla on vähäistä metsikköä. Se on ilmeisesti vanha rantatörmä, nykyisin, Otajärven laskemisen jälkeen, se on rannasta n. 100 m päässä. Harjanteen länsipäässä, tiestä n. 10 m on "kivikellari", muuten Schvindtin kuvailema, mutta nyt täynnä kiviä. Sen suunta on luode-kaakko. Seinämät ovat kivistä ladotut. Sen itäpuolella on epämääräinen suurehko kivikko kuoppa, josta jatkuu kivikkoa.

Pellon reunassa on pellosta siihen nostettu myllynkivi, ilmeisesti aluskivi. Se on epämuotoinen, halkaisijaltaan n. 1 m, keskellä reikä. Sen toinen puoli on aivan epätasainen, toiselle puolelle on hakattu pyöreä ja tasainen n. $3\frac{1}{2}$ m syvä jauhin-ala. (Vrt. piirros).

D. Ruuhet

Yksipuuisia ruuhia, jollaisia paikoin on käytetty vielä vii-

me vuosisadalla, on löydetty Pyhärannastakin. Sellaisia on tiedossa Kaunissaaren Saarenjärvestä 1893 löydetty kaksi ruuha, jotka on viety Raumalle (Schvindt n:o 20), Hirslahden Pajulan suosta, lehtitiedon mukaan useita yksipuisia ruuhia ja hirsilauttoja (Uusi Suomi 20/2 1926), sekä Kaukan koululla oleva, jonka löytöpaikka jäi epäselväksi. Kaikki nämä lienevät verra-ten nuoria.

E. Epämääräinen löytö.

65. Hirslahden Uudentalon isäntä kertoi, että aikoinaan Uudentalon navetan virtsakaivoa kaivettaessa navetan itäpäädyn kohdalle oli maasta löytynyt n. 1 m syvyydeltä hirsisalvoksen ta-
paista. Siitä oli löytynyt myös joku outo sarvi ja tuohinen "pallo". Löydöt ovat hukkaantuneet.

IV. Luonnonmuodostumat

A. "Pirunpellot" ja muut kivikot

KUKOLA

66. Suuriniemi

Peruskartta 113204 - 72-73/19

Pitäjänskartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 145

Killinen kertoo, että Suurenniemen torpan takana on kivikko, jota kansa sanoo hiitten vareeksi, mutta hän pitää sitä laajuutensa vuoksi luontaisena. Sellainen se onkin. Peruskartallakin se näkyy louhikkona.

67. Hiittenkallio, Hiittenvare

Peruskartta 113207 - 71/21

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Hiittenkallio on Raumalta Pyhärantaan vievän maantien pohjoispuolella, Poutalan talosta länteen. Sen itäosassa on laajahko pirunpelto, joka on merkitty peruskartallekin louhikoksi. Muuallakin kalliolla on luontaista kivikkoa.

REILA

68. Murtinköykä

Peruskartta 113204 - 71/19

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 147

Schvindt, karttaluonnos

Tallgren s. 175

Killinen kuvailee ojanteita, "kiviaidan" jäännöksiä ja muita kiviraunioista, joita hän on tavannut Murtinköykällä, "noin virtan verta Reitulan kylästä Rihtniemelle päin". Rihtniemelle vievä tie kulkee paikan ylitse. Schvindtillä on tästä paikasta karttaluonnos, josta nähdään, että rauniot y.m. ovat Rihtniemelle men-

täessä tien vasemmalla puolella, mutta kertomuksessa ei ole niistä mainintaa.

Paikkaa ei nyt löytynyt. Ilmeisesti se on jossakin Rihtniemen tyvessä olevan Murtinperän lahden itäpuolella tien varressa. Tallgrenin mukaan nämä kivikot ovat luontaisia.

SANTIO

69. Muruvare

Killinen s. 145

Tallgren s. 175

Kajantola s. 170

Killinen: "Nihdiön ja Santtion kylän välillä, Karin talon metsässä on n.k. Muuruvare, noin 5 kyynärää läpimitaten, 1 kyynärän korkuinen. Vaikk'ei tämä Muuruvare ole sen suurempi, tiedetään siitä puhua niinkuin jostain merkillisestä paikasta".

Nykyisin on paikan merkillisyys unohdettu, enkä tavannut ketään joka olisi Muruvareesta, kuten sen oikea nimi ilmeisesti on, jotain tiennyt. Itse Karin eli Antolan talo on tyhjillään.

Naapurista Huitan vanha isäntä muisteli joskus kuulleen puhuttavan "Muruvaren polusta", mutta sen sijainti jäi epäselväksi. Kajantola tietää kertoa vain, että Muruvaressa on ollut aarre.

Tallgrenin mukaan vare on luonnon kivikko.

YLIKYLÄ

Pappila

Jyrkkä

ks. n:o 6

LAHDENVAINIO

Ali-Laurila

Sannavuori

ks. n:o 12

70. Valpola

Kammitahtmaan kallio

mv Mauno Valpola

Pitäjäkartta IV:3
21

Kammitahtmaan kallio on Ihodesta Lahdenvainioon vievän tien länsipuolella, Aholan talosta n. 200 m luoteeseen. Kallion itäpäässä on kaiveltua pirunpeltoa.

LAITILA, UNTAMALA

71. Lepokallio

Pitäjäkartta III:3
1

Opas Väinö Lehtonen

Laitilan ja Ihodan rajalla on Laitilan puolella, Saaristolantalon talosta n. 800 m länsilounaaseen on Ihodesta Saaristolankautta Ropan kulmalle ja Pyhäranta - Varhokylä - tielle vievän metsätien länsipuolella Lepokallio, jolla on pirunpeltoa.

B. Hiidenkirnut, muut luontaiset kalliokuopatⁿ

VALKAMA

72. Vuorela

Aune Vuorela Pyhäranta

Pitäjäkartta III:3
1

Opas Yrjö Karhu, Väinö Kallio

Vuorelan talon maalla, Ihalan suon länsipuolella, Vuorelas-
ta n. 250 m etelään ja maantiestä Pyhäranta-Uusikaupunki n. 200 m
itään tasainen kallio. Siinä on useita pieniä epäsäännöllisiä
kuoppia, melko syviä ja jyrkkäseinäisiä, jotka ovat luonnontyötä.

73. Tätilä

Patakallio

mv Lauri Tätilä

Pitäjäkartta III:3
1

Opas Yrjö Karhu, Väinö Kallio

Valkamaanjärven itärannalla, sen ja maantien Pyhäranta-Uusi-
kaupunki välillä on pieni Patakallio, joka on saanut nimensä
siinä olevasta hiidenkirnusta. Se on kallion länsilaidassa, ties-
tä n. 50 m ja rannasta 10 m. Kirnun halkaisija on 50 sm ja sy-
vyys 40 sm.

IHODE

74. Siuttila

Kaaponperkko

Pitäjäkartta III:3
1

Väinö Lehtosen ilmoituksen mukaan on "Siutlan Kaaponperkon takana hiidenkirnu." Paikalla ei käyty.

VARHOKYLÄ

75. Uuden Jaakkolan kallio

Pitäjäkartta III:3
1

Killinen s. 160

Opas Armas Kallio, Väinö Lehtonen

Killinen kertoo, että Varhokylässä on kalliolähde, jonka vesi parantaa monenlaisia tauteja.

Varhokylässä, Rohdaisten tien ja Rauman-Laitilan maantien luoteiskulmauksessa on laaja ja korkea kallio, melko tasainen laeltaan. Sen länsiosassa on tasaisessa kalliiossa hiidenkirnu, josta vesi ei koskaan lopu. Vettä on käytetty parannustarkoituksiin. Hiidenkirnun vieressä pieni kolo, halkaisija n. 10 sm.

C. "Kivipiirros"

KAUHIANPÄÄ

76. Mäkelä

Ranthuhta

taloustirehtööri Frans Koskinen Pyhäranta

Pitäjäkartta III:2
5

Valokuvat 20-22 (N:ot 20 ja 21 kuvannut N. Valonen 1955)

Opas Frans Koskinen, Yrjö Karru

Mäkelän talon maalla Ranthuhta-nimisen pellon laidassa pel-
lostä raivattujen kivien joukossa suurehko kivenlohkare, jonka
pinnassa on soikea kehäkuvio. Kehän suuruus on n. 55 x 85 sm.
Sen keskiosa on kupera ja sileäpintainen muutamia ruhjeita lu-
kuunottamatta. Kuvion muodostama uurre menee paikoin vinosti kes-
kustan alle, sen kohdalla näyttää olevan pehmeämpää kiveä. Il-
meisesti kuvio on veden kuluttama.

Kivi on ollut pellossa kuviopuoli ylöspäin, maanpinnan ta-
salla. Pelto on pieni, alava ja tasainen. Eräässä kohdassa pel-
lon laidassa oli näkynyt n. 10 - 20 sm syvyydellä hiilijälkiä.

Tarinapaikat y.m.

A. Pakopaikat

NIHTIÖ

77. "Ilavahon kellari" eli "Ilavaistenkivet"

mv Toivo Ranta

Pitäjäkartta $\frac{IV:2}{25}$

Killinen s. 154.

Nihtiöltä vie Tokkenmäen luota metsätie Rauman mlk:n Kula-
maan kylään. Sen varressa, maantieltä Rauma-Pyhäranta n. 1 $\frac{1}{2}$ km
on tien koillispuolella sen ja pienen niittypalstan välillä jouk-
ko suuria kivenlohkareita ryhmässä. Niiden vieressä on suuli.

Näiden "Ilavaisten kivien" välissä kerrotaan olleen ison vihan aikana piilopaikka. Yhden lohkareen alla on matala, mutta laaja-alainen "luola", Ilavahon kellari, jossa pakolaiset ovat majoittuneet. Siellä kerrotaan nähdyn mm "vakun" kappaleita. (Vrt. Killinen).

LAITILA - UNTAMALA

78. "Pahojärven kirkko"

Pitäjänkartta $\frac{III:3}{1}$

Killinen s. 160

Kajantola s. 18-20

Opas: Armas Kallio, Väinö Lehtonen

"Pahojärven kirkko" on Rohdaisista Varhokylään ja Rauma-Laitila maantielle vievän tien koillispuolella olevassa metsässä, tiestä n. 400 m, Untamalaan vievän tien haarasta n. 900 m pohjoisluoteeseen. N. 200 m "kirkosta" luoteeseen on suon keskellä pieni lampi, Pahojärvi. Vaikka paikka on Laitilan puolella, liittyy se niin tiiviisti pyhärantalaiseen perinteeseen, että sen käsitteleminen tässä yhteydessä on oikeutettua.

Kajantola kuvaa "Pahojärven kirkkoa" ja siihen liittyvää tarinaa näin: "Varsinainen "kirkko" on muodostunut noin 12 metriä pitkän, 7 m korkean ja viitisen m. leveän järkäleen viereen, josta on irtautunut mitoiltaan $6 \times 7 \times 1 \frac{1}{2}$ metrinen paasi jääden vähän kaltevaan asentoon kahden ison kiven päälle. Kolme isohkoa ja yksi pienempi kivi muodostaa mainitun paaden avulla onkalon, kirkon, jonka korkeus keskeltä on kolme ja puoli metriä, pi-

pituus 5 ja leveys 4 metriä. Tähän "kirkkoon" mahtuu noin kolmisenkymmentä henkilöä, mutta vain puolet voivat seista. Kivet eivät ole aivan tiiviisti toisiinsa sopeuneet, vaan noin 9 neliömetrin suuruinen valoreikä on jäänyt ... Äskenmainitun suurimman kiven eräs reuna on pystysuora ja avara pinta-alaltaan, aivan kuin kirkon seinä. Tämä seinä ja äskeinen onkalo sopivat kumpikin kirkon nimityksen aiheeksi."

Vanhan muistitiedon ^{mukaan} ovat Varhokyläläiset olleet siellä paossa ryöstelevää ja tuhoavaa vihollista tai sen pakko-ottoa sotaväkeen. - Erään muistitiedon mukaan olisi joku näistä paossa olijoista lähtenyt tiedustelemaan mahdollista vainolaisten kylässä oloa ja joutunut niiden käsiin ja pakoitettu osoittamaan pakolaisten piilopaikan. - Toisen tiedon mukaan ei Killun talon muori ollut lähtenyt toisten mukaan pakoon, vaan oli vainolaisten saapuessa kätkeytynyt vilja-aitan rappurakennelman alle. Sieltä olivat viholliset kuitenkin hänet tavanneet ja pakottaneet osoittamaan muiden pakopaikan. Ennen tuhoutumistaan olivat paossa olleet sadattelleet Killun "muoria" ja koko talon väkeä, sanoen, että siellä pitää riitaa ja eripuraisuutta aina olemaan".

B. "Impun kirkko"

Laitila - Untamala

79. Impun kirkko

Pitäjäkartta III:3
1

Killinen s. 120

Tallgren s. 175

Valokuva 23

Opas Väinö Lehtonen

Laitilan puolella, Ropan alueella, on myös Impun kirkoksi sanottu siirtolohkare. Se on Rohdaisten - Varhokylän tieltä Ropan ja Saaristolän talon kautta Ihodeen vievän metsätien luoteispuolella, siitä n. 200 m, maantiesillasta Ropajärven kohdalta n. 1 $\frac{1}{2}$ km pohjoisluoteeseen.

Se on metsän keskellä loushikkoisen kallioalueen laidassa. Itse "kirkko" on suuri, yli 10 m korkea siirtolohkare, jonka kohtisuora luoteispuoli on tasainen ja ylöspäin suippeneva ja muistuttaa kivikirkon päätyä. Ilmeisesti nimi johtuu tästä. Killisen mainitsemista puuastioista jne ei ole enää mitään tietoja, sen sijaan lohkareen kupeella on kyllä pidetty nuotioita.

V. Lehtonen kertoi tarinan, jonka mukaan pyhärantalaiset olivat tehneet aikoinaan Kodisjoella asuneen Kalevanpojan kanssa sopimuksen, että tämä rakentaisi sillan mantereelta Luodolle eli Pyhämaahan. Kalevanpoika oli jo kokoilemassa kiviä siltaa varten kun sattui kuulemaan, etteivät pyhärantalaiset aikoneetkaan maksaa sopimuksen mukaista palkkaa. Siitä vihastuneena hän heitti Kodisjoelta kiven, joka ei kuitenkaan lentänyt tarkoitettuun maaliinsa vaan putosi metsään. Impun kirkko on juuri tämä kivi.

N. 150 m "kirkosta" lounaaseen on "Impun vähä kivi", joka on edellistä matalampi siirtolohkare, mutta ei silti sekään pienuudella pilattu. Pienempiä lohkareita on siellä täällä, maasto on melko loushikkoista.

C. Aarnihaudat ("Aanhaora")

Tarinoita aarnivalkeista ja kätketyistä aarteista liittyy moniin paikkoihin. Niitä kerrotaan olevan Rihtniemen "Kotosuon" lähellä ja Keskvainiossa (Kajantola s. 170); Kaunissaaren kylän rinteellä "aviopellolla" (=talon lähellä oleva vanha rinnevainio), jossa "Sepän Liisan" kyntäessä puuaura oli tarttunut rahoja täynnä olevan kattilan sankaan, mutta aarre oli painunut takaisin maan sisään Liisan kirotessa härille (Kajantola s. 170-171); Tokkenmäellä Kaunissaaren ja Nihtiön rajalla, josta sitä oli "Puntri Miko" tovereineen yrittänyt kaivaa (Kajantola s. 170, ks n:ot 34-35); Santion kylässä on aarteita Muruvareessa (ks n:o 69) ja Huitan Jokiniitun mäellä (Killinen s. 148); Hellan talon Meht'niitun vainiosta kuuluu isäntä 1800-luvun alussa löytäneensä raha-arkun (Killinen s. 160). Rohdaisten ja Kauhianpään kylien rajalla olevalla Rajakivenmäellä, jolla kummitukset ovat peuhanneet, on palanut myös aarrevalkeita (Tallgren s. 175), Kaukan kylän Niemen talon luhdin luona niitä on nähty (Kajantola s. 170) ja Kauhianpään kylässä Kuonovainionmäessä (n:o 53). Valkamaan Tontinkalliolla Hakajärven luona ja Luodossa (n:o 57) sekä Varhokylän Juvaninmäessä (n:o 62) on myös ollut aarteita.

D. Tanssi- ja juhlapaikat

Ihoden ja Varhokylän alueilta on tietoja (Väinö Lehtonen, Armas Kallio) vanhoista tanssi- ja juhlanviettopaikoista. Sellaisia ovat olleet monet tasalakiset kalliot kuten Särkiön kallio

Ihodessa (n:o 16), Hyyrinkangas ja Starkinkallio sekä Raskinvuori Varhokylässä; viimeksi mainittu on ollut helavalkeiden polttopaikka. Juhannusjuhlia on vietetty Otajärvessä olevalla Haltriluodolla, jolla on Pyhärannan, Laitilan ja Kodisjoen yhteinen rajapaikka.

E. Kummitukset, hiidet y.m. taruolennot.

Kummituksia, hiisiä y.m. kääkkänäisiä eli pörösiä on Pyhärannassa ollut paljon. Rihtniemeltä ne kuuluvat tänne levinneen (Killinen s. 152). Ne ovat tehneet ihmisille kiusaa mm. avaamalla hevosten valjaat, jollaista on tapahtunut Nihtiön ja Santion välillä "Teoranköykän" mäessä ja Kaukan ja Kauhianpään välillä Pahalahden mäessä (Kajantola s. 168-169). Rajakivenmäellä, Rohdaisten ja Kauhianpään rajalla, maantien ja meren välillä niillä on ollut mieluisa asuinpaikka (Killinen s. 152).

Neittenkalliolla Ylikylässä on asustanut erään tiedon mukaan jättiläisneito, toisen tarinan mukaan sinne on haudattu juuttilaisten aikaan päällikön tytär (ks. n:o 8). Muita juuttilais-tarinoita ei täällä kerrottu.

Kalevanpojasta kertova tarina liittyy "Impun kirkkoon" (n:o 79). Muutenkin on Kalevanpoika täällä liikkunut. Valkamaan kylässä hän on istunut ongella Kantturin (eli Kantperkon) kalliolla Ympyrkässuon rannassa ja jättänyt sinne jäljen, joka tunnetaan nimellä "Kalevan pojan persse sia". (Kajantola s. 14). Ilmeisesti toinen hänen istuinpaikkansa on ollut selustallinen istuinkivi, johon on jäänyt viiruja hänen raidallisista housuis-taan (Kajantola s. 163).

30937

1. ROHDAINEN TÄTILÄ. N:o 4
VARE 4:1 KUVATTU ETELÄSTÄ

30938

2. ROHDAINEN TÄTILÄ N:o 4
VARE 4:3 KAAKOSTA.

30939

30940

3. YLIKYLÄ NARVELA VÄLILUONKALLIO. N:o 7.
VASEMMALLA PUIDEN TAKANA KIVIVALLI 7:7. KESKELLÄ SUURI RAUNIO
7:1, SEN TAKANA NÄKYMÄTTÖMISSÄ RAUNIO 7:2, OIKEALLA VALLIN 7:5 LÄNSIPÄÄ
JA RAUNIO 7:3. KUVATTU IDÄSTÄ

30941

4. VARE 7:1 ETELÄKAAKOSTA

30942

5. VARE 7:1 ETELÄKAAKOSTA

30943

6. VALLI 7:5 KUUVATTU LÄNNESTÄ

30944

7. PASTINKALLIO, VARE N:o 9.
KUVATTU KOILLISESTA

30945

8. SANNANVUORI, PAASIARKKU
VARESSA 12:1, KESKELLÄ VAJON-
NUT KANSILAATTA, TOINEN ON PAIKOIL-
LAAN.

30946

9. SANNANVUORI, VAREEN 12:3
LADOTTUA LÄNSIREUNAA.

30947

10. NUUSKI SEIKKULA KORKEA-
ARON KALLIO. VARE 13:1 KUVATTU
ETELÄKAAKOSTA, KODISJOELLE VIEVÄLTÄ
TIELTÄ.

30948

11. IHODE, SÄRKIÖNKALLIO, N:o 16.
VAREET KUVATTU KAAKOSTA.
VAS. VARE 16:3, KESK. 16:2, OIKEALLA
HÄÄMÖTTÄÄ KAUKANA PIENTEN PUIDEN
TAKANA 16:1.

30949

12. VARE 16:3 KUVATTU KAAKOSTA

30950

13. SÄRKIÖN KALLIO.
VARE 16:1 KUVATTU KAAKOSTA .

30951

14. SÄRKIÖNKALLIO
VARE 16:2 KUVATTU LÖUNAASTA

30952

15. KUUSISTO (PAKSU)
VARE 17:1 KUVATTU LÄNNESTÄ

30953

30954

16. IHODE VÄHÄ-AUNELA, RAUTAKAUTINEN LÖYTÖPAIKKA N:o 22.
 1. KEIHÄÄNKÄRKIEN LÖYTÖPAIKKA AIDAN KOHDALLA. 2. TULUSKIVI PELLOSTA
 3. KUUTIOKIVIA PELLOSTA. L = VÄINÖ LEHTOSEN TALO. S = SEITALAN
 KAUPPA. KUVATTU SUONAILLEEN LÄNNESTÄ

30955

17. RADANSUU SIUTTILA, N:o 23.
 VAS. PÄÄRAKENNUS. JOHTAJA VÄINÖ KALLIO,
 PITÄJÄNEUVOS VRIJÖ KARRU JA MV EINO
 SIUTTILA SEISOVAT UHRIKUoppiEN LUONA.
 KUVATTU ETELÄSTÄ, TIEN VARRESSA
 OLEVALTA KALLIOLTA.

30956

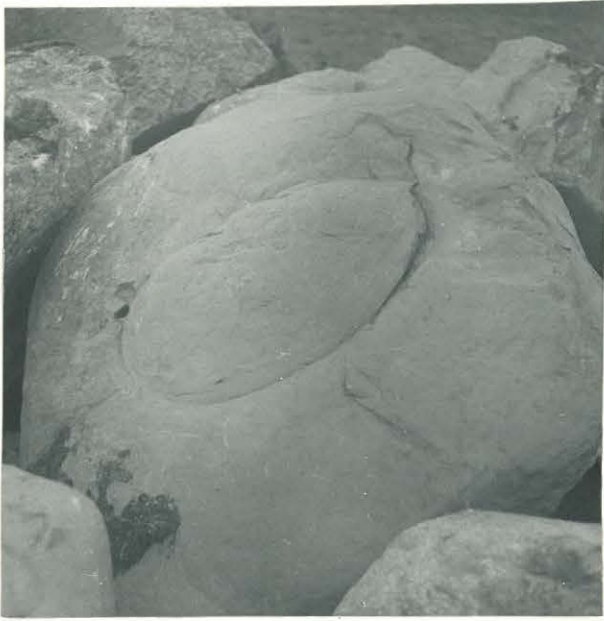
18. SIUTTILAN NÄKYVISSÄ OLEVAT
 VIISI UHRIKUoppAA ELI KARTTAPIIRROK-
 SEN KUOPAT 5-10. MUUT TULIVAT
 ESIIN KUN KALLIOTA PUHDISTETTIIN.

30957

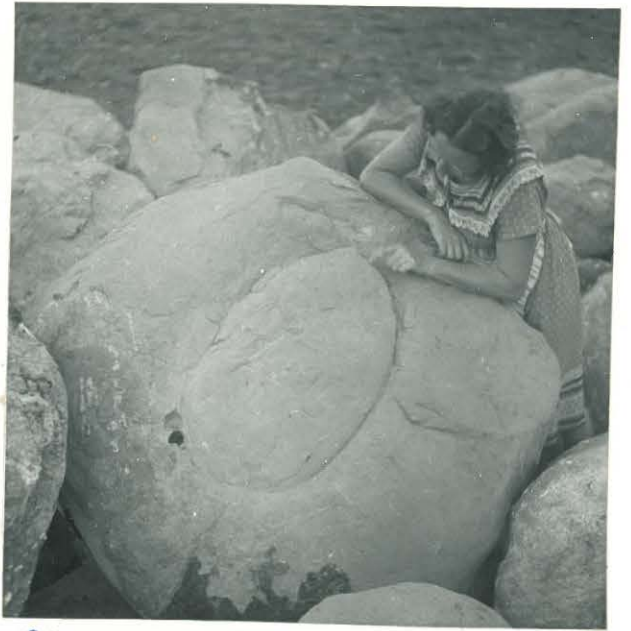
30958

19. "VIHITYNMAAN RINKI" KUVATTU SEN ETELÄLÖUNNAINEN
PUOLELLA KASVAVASTA MÄNNYSTÄ

20. KAUHIANPÄÄ MÄKELÄ N:o 76.
"PIIRROS" KIVESSÄ RANTHUHDAN
"PELLON REUNASSA. N.VALONEN 1955

21. N.VALONEN 1955

30959

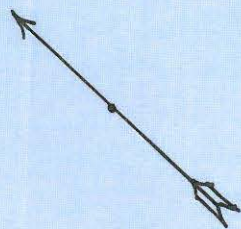
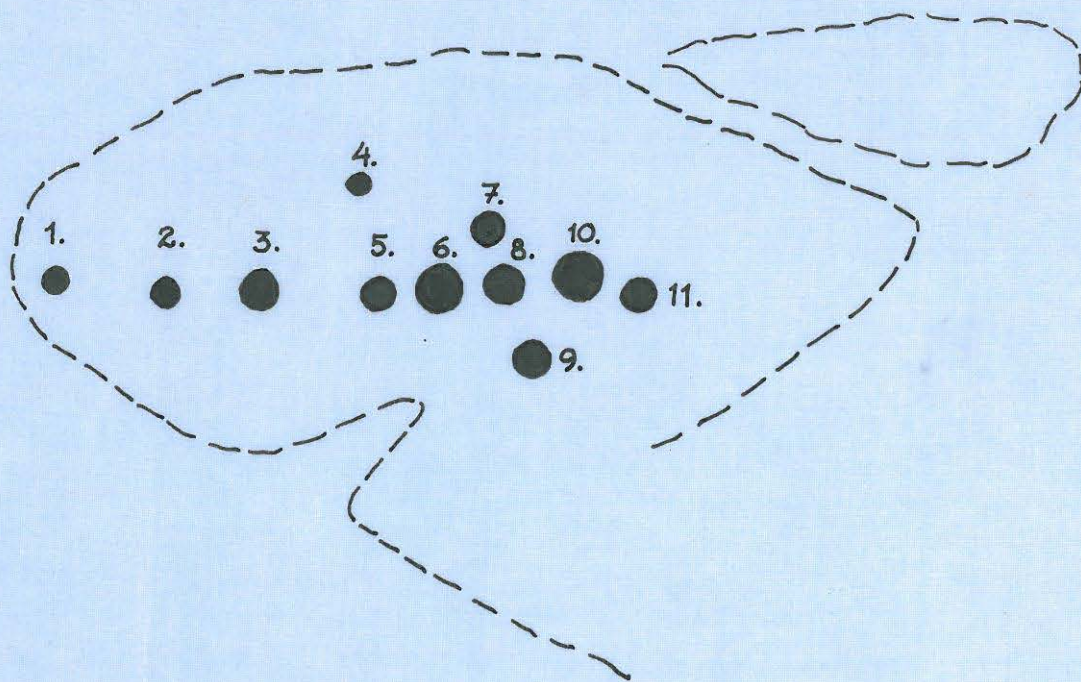
22. M. HUURRE 1964.

30960

23. LAITILA UNTAMALA ROPAN
KULMA. IMPUNKIRKKON N:o 79.
KUVATTU LUOTEESTA.

LIITE PYHÄRANNAN INVENTOINTIKERTOMUKSEEN.

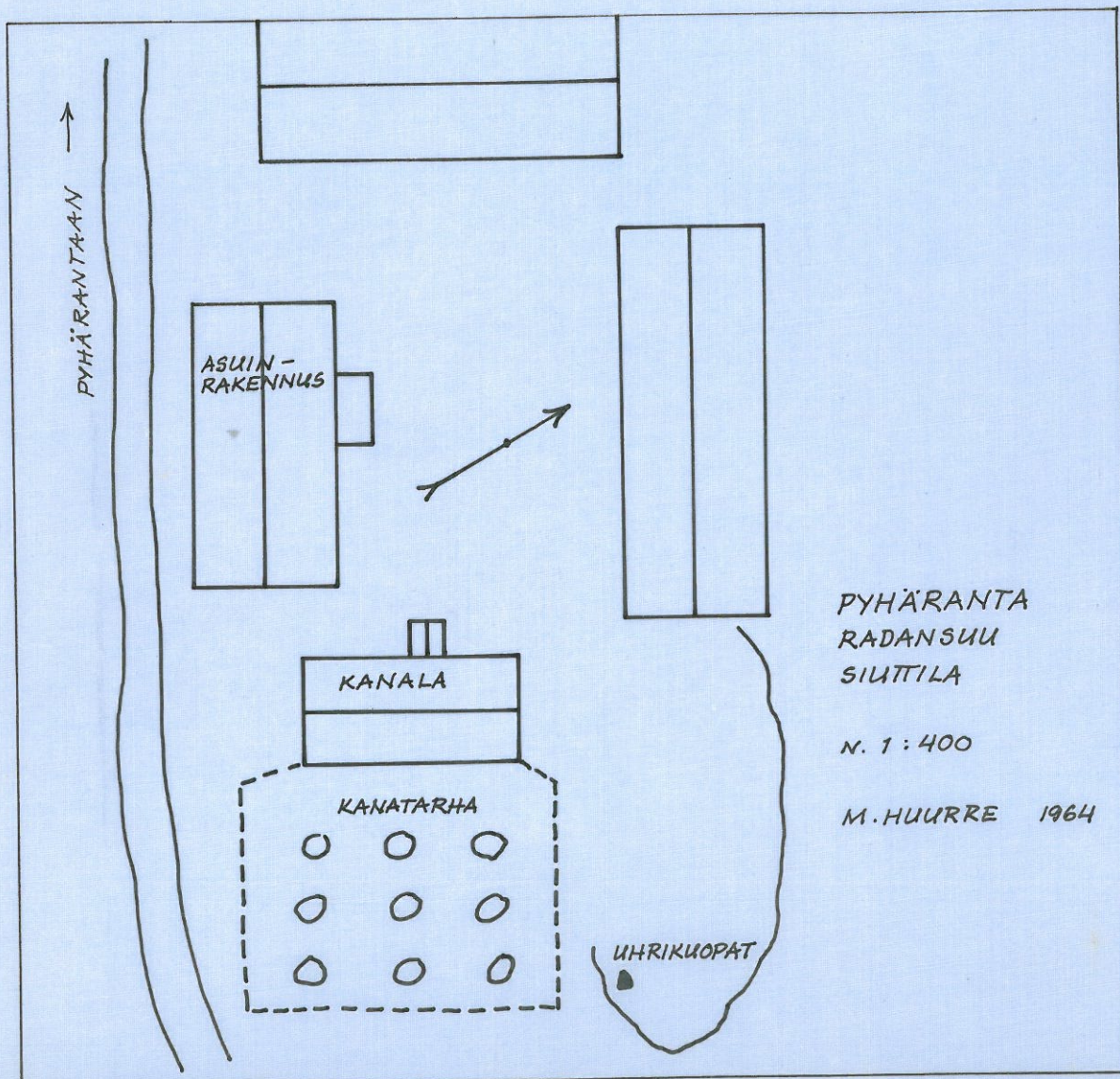

PYHÄRANTA
RADANSUU
SIUTTILA

N. 1:10

M. HUURRE 1964.

12.

13.